114. Perjantaina 15 päivänä lokakuuta 1993

kello 13

Päiväjärjestys

Ilmoituksia S.

Kolmas käsittely:

1) Ehdotus laiksi verohallintolain muuttamisesta 3279

Hallituksen esitys n:o 25
Toivomusaloite n:o 36
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 33

2) Ehdotus laiksi luottoverolain väliaikaisesta soveltamatta jättämisestä 3280

Hallituksen esitys n:o 105
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 34

3) Ehdotus laiksi eräistä vesitilusjärjestelyistä annetun lain muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys n:o 70
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 14

4) Ehdotukset laiksi sotilasmajoituksesta annetun lain kumoamisesta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi 3281

Hallituksen esitys n:o 91
Puolustusvaliokunnan mietintö n:o 1

5) Ehdotukset laeiksi arvo-osuustileistä annetun lain 6 ja 32 §:n muuttamisesta ja arvo-osuusjärjestelmästä annetun lain sekä siihen liittyvän lainsäädännön voimaantulosta annetun lain 6 §:n 2 momentin kumoamisesta ..... „

Hallituksen esitys n:o 136
Talousvaliokunnan mietintö n:o 31

S.

6) Ehdotukset laeiksi työsuojelun valvonnasta ja muutoksenhausta työsuojeluasioissa annetun lain 22 §:n muuttamisesta sekä syöpäsairauden vaaraa aiheuttaville aineille ja menetelmille ammatissaan altistuvien rekisteristä 3281

Hallituksen esitys n:o 93
Työasiainvaliokunnan mietintö n:o 6

7) Ehdotus laiksi Lauhanvuoren kansallispuiston laajentamisesta ..... „

Hallituksen esitys n:o 97
Ympäristövaliokunnan mietintö n:o 8

8) Ehdotus laiksi Levanevan luonnonsuojelualueesta ..... „

Hallituksen esitys n:o 98
Ympäristövaliokunnan mietintö n:o 9

9) Ehdotus laiksi oman asunnon hankintaan myönnettävien lainojen korkotuesta annetun lain 10 §:n muuttamisesta 3282

Hallituksen esitys n:o 172
Ympäristövaliokunnan mietintö n:o 10

Toinen käsittely:

10) Ehdotus laiksi lääkelain muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys n:o 171
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 19

S.

Ensimmäinen käsittely:

11) Ehdotus laiksi maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain 15 §:n muuttamisesta ... 3284

Hallituksen esitys n:o 148
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 20

Esitellään:

12) Hallituksen esitys n:o 187 arkistolaiksi ... „

13) Hallituksen esitys n:o 192 laiksi väestönsuojelulain muuttamisesta ... „

14) Hallituksen esitys n:o 194 vuoden 1993 viidenneksi lisätalousarvioksi ... „

15) Hallituksen esitys n:o 196 neljänsien lisävaltuuksien antamisesta valtioneuvostolle lainanottoon vuoden 1993 aikana ... 3296

16) Hallituksen esitys n:o 208 laiksi sairausvakuutuslain muuttamisesta ... „

17) Ed. Ukkolan lakialoite n:o 38 laiksi lääkelain muuttamisesta ... 3299

18) Valtiovarainministeriön päätös 29 päivältä syyskuuta 1993 maahan tuodun polyvinyylikloridin perushinnasta ja lisätullista (MP 3) ... „

Pöydällepanoa varten esitellään:

19) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 11 hallituksen esityksestä asioiden ratkaisemista valtioneuvostossa koskevan lainsäädännön muuttamisesta (HE 184/1992 vp) ... 3300

20) Liikennevaliokunnan mietintö n:o 8 hallituksen esityksestä laiksi yleisistä teistä annetun lain 84 §:n muuttamisesta (HE 181) ... „

S.

21) Liikennevaliokunnan mietintö n:o 9 hallituksen esityksestä laiksi tieliikennelain 66 ja 67 §:n muuttamisesta (HE 71) ... 3300

Puhetta johtaa ensimmäinen varapuhemies Paakkinen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Aho E., Alaranta, Anttila S-L., Biaudet, Björkenheim, Haavisto, Hacklin, Hautala, Heikkinen, Hämäläinen, Ihamäki, Jaakonsaari, Juhantalo, Jurva, Järvilahti, Kalli, Kanerva, Kauppinen, Korkeaoja, Koski, Kääriäinen, Laurila, Lax, Lehtinen, Leppänen J., Liikkanen, Lindqvist, Linnainmaa, Luhtanen, Morri, Näsi, Paasio, Paloheimo, Pelttari, Polvinen, Pykäläinen, Ranta, Rehn O., Renko, Riihijärvi, Sasi, Savolainen, Stenius-Kaukonen, Suhola, Takala, Tennilä, Tuomioja, Varpasuo, Viinanen, Viljamaa, Virrankoski, Wahlström ja Zyskowicz.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Kauppinen, Lehtinen, Liikkanen ja Juhantalo.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä sairauden takia ed. Ranta, virkatehtävien takia edustajat E. Aho, S-L. Anttila, Haavisto, Hacklin, Hautala, Hämäläinen, Jaakonsaari, Järvilahti, Kanerva, Korkeaoja, Laurila, Lax, Lehtinen, Paasio, O. Rehn, Sasi, Stenius-Kaukonen, Tuomioja, Varpasuo, Virrankoski ja Wahlström sekä yksityisasioiden takia edustajat Alaranta, Heikkinen, Ihamäki, Kalli, Liikkanen, Näsi, Pykäläinen, Renko, Riihijärvi, Savolainen, Takala, Viinanen, Viljamaa ja Zyskowicz.

Uusia hallituksen esityksiä

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentin kirjelmän ohella kuluvan lokakuun 11 päivältä ovat eduskunnalle saapuneet hallituksen esitykset n:ot 188—191, 193, 195, 197—207 ja 209, jotka nyt on edustajille jaettu.

Eduskunnan tietoon saatettu asetus

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että eräiden Suomelle Yhdistyneiden Kansakuntien jäsenenä kuuluvien velvoitusten täyttämisestä 29 päivänä joulukuuta 1967 annetun lain 2 §:ssä säädetyssä tarkoituksessa on eduskunnalle, puhemiehelle osoitettuna, saapunut sanotun lain nojalla 1 päivänä lokakuuta 1993 annettu

Asetus Yhdistyneiden Kansakuntien turvallisuusneuvoston Angolaa koskevaan päätökseen perustuvien velvoitusten täyttämisestä.

Tämä asetus on nyt saatettu eduskunnan tietoon jakamalla se edustajille.

Kirjalliset kysymykset

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että eduskunnalle ovat, puhemiehelle osoitettuina, saapuneet vastaukset kirjallisiin kysymyksiin n:ot 447, 455, 458, 460, 464, 468, 470, 471, 487 ja 489. Nämä kysymykset vastauksineen on nyt jaettu edustajille.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotus laiksi verohallintolain muuttamisesta

Kolmas käsittely, ainoa käsittely
Hallituksen esitys n:o 25
Toivomusaloite n:o 36
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 33

Ensimmäinen varapuhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksesta. Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä. Lopuksi päätetään ainoassa käsittelyssä toivomusaloitteesta.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelu:

Ed. Mäkipää: Arvoisa puhemies! Kolmannessa käsittelyssä on hallituksen esitys verohallintolain muuttamisesta. Mietinnössään valtiovarainvaliokunta on päätynyt esittämään lain hyväksymistä muuttamattomana ja samalla esittänyt asiaan liittyvän toivomusaloitteen n:o 36 hylkäämistä. Kyseisessä toivomusaloitteessa ehdotetaan hallituksen ryhtymistä toimiin työnantajien lääninverovirastoille suorittamien ennakkoperintä- ja sosiaaliturvamaksujen viivästysseuraamusten muuttamiseksi siten, että päätöksen niistä tekee useampi kuin yksi henkilö ja korko laskettaisiin vuosittaisen koron mukaan.

Olen samaa mieltä siitä, että hallituksen esitys on onnistunut ja se tulee valtiovarainvaliokunnan kannan mukaisesti hyväksyä. Valiokunnan ottamasta kannasta toivomusaloitteeseen olen valiokunnan kanssa eri mieltä, sillä tämänhetkinen ja tulevaksi kaavailtu käytäntö tarkoittaa sitä, että työnantajien lääninverovirastoille suorittamien ennakkoperintä- ja sosiaaliturvamaksujen viivästysseuraamuksista tekisi edelleen päätöksen vain yksi henkilö. Käytännön kokemukset ovat nimittäin osoittaneet, että eri työnantajia voidaan kohdella saman kaltaisista viivästymisistä eri tavoin. Riippuen käsittelijästä saatetaan lievät viivästymiset sivuuttaa ilman seuraamuksia, kun taas toisen käsittelijän toimesta niistä määrätään säälittä korkeimmat mahdolliset viivästysseuraamukset.

Monesti esimerkiksi yhden päivän tilityksen viivästymisestä saattaa seurata niin korkeat seuraamukset, että ne ovat mahdollisesti jopa 3—50 prosenttia koko pienen tilityksen loppusummasta. Tämä on varsin kohtuutonta, kun viivästys on saattanut johtua täysin anteeksiannettavista inhimillisistä syistä. Mielestäni käytäntöä tulisikin muuttaa siten, että päätöksen tekee pienimuotoinen kollegio eli useampi henkilö yhdessä. Tällöin päästäisiin päätöksissä huomattavasti nykyistä linjakkaampiin ratkaisuihin ja keskinäiseen vertailukelpoisuuteen. Tällöin myös työnantajien keskuudessa tällä hetkellä katkerana koettu vainoamismentaliteetin pelko poistuisi, kun sama henkilö ei yksin jatkuvasti käsittelisi saman työnantajan ennakkoperintä- ja sosiaaliturvamaksutilityksiä. Tämän takia katson, että toivomusaloitteessa n:o 36 esitetty asia tulisi liittää nyt käsiteltävänä olevan lain perusteluihin. Ehdotankin lain perusteluissa lausuttavaksi seuraavaa:

"Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin työnantajien lääninverovirastoille suorittamien ennakkoperintä- ja sosiaaliturvamaksujen viivästymisseuraamusten muuttamiseksi siten, että päätöksen niistä tekee useampi kuin yksi henkilö ja korko lasketaan vuosittaisen koron mukaan."

Ed. Vistbacka: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Mäkipään tekemää perustelulausumaehdotusta ja totean, että valitettavasti käytännössä ainakin joissakin lääninverovirastoissa on nimenomaan kohdeltu eri yrittäjiä eri tavoin nimenomaan viivästysseuraamuksien perimisessä eli on tehty erilaisia sopimuksia. Tämä on koettu eri yrittäjätahoilla epäoikeudenmukaiseksi. Lääninhallituksessa on tietysti monenlaisia ihmisiä, ja ehkä ohjeet siellä eivät ole riittävän tarkkoja ja sen johdosta käytäntö ei ole yhdenmukaista.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Mäkipää ed. Vistbackan kannattamana ehdottanut toivomusaloitteen n:o 36 ponnen mukaista perustelulausumaa.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Tämän jälkeen on päätettävä perusteluja koskevasta ehdotuksesta.

Äänestys ja päätös:

Mietintö "jaa", ed. Mäkipään ehdotus "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 111 jaa- ja 24 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 63. (Ään. 1)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Eduskunta yhtyy valtiovarainvaliokunnan ehdotukseen toivomusaloitteen hylkäämisestä.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Ehdotus laiksi luottoverolain väliaikaisesta soveltamatta jättämisestä

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 105
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 34

Ensimmäinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Ehdotus laiksi eräistä vesitilusjärjestelyistä annetun lain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 70
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 14

Toinen varapuhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen kuluessa on esitettävä kaikki asiassa tehtävät ehdotukset. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksesta, joka voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Koska toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus on käsiteltävä perustuslain säätämisjärjestyksessä, ehdotan meneteltäväksi seuraavasti:

Ensin tehdään päätös siitä maa- ja metsätalousvaliokunnan ehdotuksesta, joka koskee lakiehdotuksen julistamista kiireelliseksi. Jos maa- ja metsätalousvaliokunnan ehdotus hyväksytään, päätetään lakiehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä. Jos ehdotus kiireelliseksi julistamisesta hylätään, tehdään päätös lakiehdotuksen hyväksymisestä jätettäväksi lepäämään tai sen hylkäämisestä.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus julistetaan kiireelliseksi yksimielisesti.

Lakiehdotus hyväksytään yksimielisesti.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

4) Ehdotukset laiksi sotilasmajoituksesta annetun lain kumoamisesta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 91
Puolustusvaliokunnan mietintö n:o 1

Ensimmäinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

5) Ehdotukset laeiksi arvo-osuustileistä annetun lain 6 ja 32 §:n muuttamisesta ja arvo-osuusjärjestelmästä annetun lain sekä siihen liittyvän lainsäädännön voimaantulosta annetun lain 6 §:n 2 momentin kumoamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 136
Talousvaliokunnan mietintö n:o 31

Ensimmäinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

6) Ehdotukset laeiksi työsuojelun valvonnasta ja muutoksenhausta työsuojeluasioissa annetun lain 22 §:n muuttamisesta sekä syöpäsairauden vaaraa aiheuttaville aineille ja menetelmille ammatissaan altistuvien rekisteristä

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 93
Työasiainvaliokunnan mietintö n:o 6

Ensimmäinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

7) Ehdotus laiksi Lauhanvuoren kansallispuiston laajentamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 97
Ympäristövaliokunnan mietintö n:o 8

Ensimmäinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

8) Ehdotus laiksi Levanevan luonnonsuojelualueesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 98
Ympäristövaliokunnan mietintö n:o 9

Ensimmäinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

9) Ehdotus laiksi oman asunnon hankintaan myönnettävien lainojen korkotuesta annetun lain 10 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 172
Ympäristövaliokunnan mietintö n:o 10

Ensimmäinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

10) Ehdotus laiksi lääkelain muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 171
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 19

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 19. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. Ukkola: Arvoisa puhemies! Lääkelain muutos koskee lääkkeiden hinnoittelua ja niiden maksuja, ja sinänsähän tämä on perusteltua, eli lailla ei niin tiukasti säädeltäisi sellaisten lääkkeiden hinnoittelua, jotka eivät ole tietyllä tavalla välttämättömiä. Tämä tietyllä tavalla merkitsee järjestelmän vapautumista, liberalisoitumista, mutta lääkelaissa, arvoisa puhemies, on muutakin asiaa.

Toivoisin, että voisin tässä yhteydessä esitellä oman lakialoitteeni, joka nimenomaan koskee samaa lakia, vaikka substanssissa onkin kysymys aivan eri asioista. Olen siinä mielessä pahoillani, että valiokunta ei lääkelain muutoksen käsittelyssä pystynyt käsittelemään yhtä aikaa minun lakialoitettani. Se johtuu siitä, että yksinäisellä eduskuntaryhmällä näin hankalan pykälämuutoksen tekemisessä menee tietenkin aikaa.

Minun lähtökohtani omassa lääkelain muuttamisessani on kysymys alan käytännön liberalisoimisesta ja säännösten väljentämisestä. Tällä hetkellähän lääkkeiden jakelu, markkinointi ja apteekkitoiminnan harjoittaminen on suurelta osin viranomaisten rajoittamaa ja valvomaa toimintaa. Lääkkeiden jakelu on keskittynyt apteekkioikeuden omaavalle apteekkarille, joka saavutetun monopoliaseman johdosta on pystynyt soveltamaan maksimihinnoittelun periaatetta. Tässä mielessä tämä tietyllä tavalla liittyy myös valiokunnan käsittelemiin asioihin.

Liian tiukat säännökset ja rajoitukset kuitenkin vaikuttavat kilpailua rajoittavasti ja ovat johtaneet siihen, että apteekkialaa hallitsee autoritäärinen järjestelmä. Apteekkarin kannalta apteekkioikeuden hallinta on merkinnyt vakaan elinkeinon ja tulotason turvaamista eläkeikään saakka. Edelleen monopoliasemaa on tukenut apteekkarin oikeus ylläpitää ns. pääapteekin lisäksi kolmea sivuapteekkia, mikä varsinkin pienempien kaupunkien, taajamien ja kuntien alueella on varmistanut apteekkarin monopoliaseman.

Lääkelakia koskevan oman lakialoitteeni ydinasia on kaventaa apteekkarin oikeuksia, jotka koskevat sivuapteekkien ylläpitämistä, eli toisin sanoen rajoitetaan oikeutta kolmeen sivuapteekkiin ja vapautetaan apteekkialalle pääseminen sillä tavalla, että pätevyysehdot täyttävät henkilöt voidaan päästää mukaan. Tämä vaikuttaa kilpailuun, ja kilpailu vaikuttaa apteekkihintojen alenemiseen ja lääkekorvauksiin kuluvien varojen vähentymiseen, pienentymiseen.

Apteekkilupien vapautuminen, joka on 43 pykälässä, merkitsisi sitä, että apteekkioikeudet voitaisiin määrätä kenelle tahansa pätevyysehdot täyttävälle henkilölle eli proviisorille. Tämä estää monopolin muodostumista ja saa alalle uusia yrittäjiä, mikä edistää ja kehittää kilpailua sekä painostaa osaltaan hintakehityksen myönteiseen muutokseen, toisin sanoen apteekkihinnat laskevat vastaamaan markkinoiden kysyntää ja tarjontaa.

Yhteenvetona: lakialoitteella on tarkoitus riisua apteekkialalla vallitseva ja lain sallima monopoli. Myös apteekkialalla tarvitaan kilpailua ja markkinointia. Kilpailun ja yrittäjien, apteekkarien määrän kasvaessa kasvaa myös keskinäinen kilpailu. Tämä halventaa lääkkeitä, näin uskon.

Nykyistä monopoli- ja hintalinjaa voidaan puolustaa sillä, että lääkealan valvominen ja lääkkeiden väärinkäyttö on voitu pitää kontrolloituina. Toisaalta hyvä vertauskohde tässä yh-

teydessä on Yhdysvallat, jossa lääkkeitä kilpailutetaan ja markkinoidaan normaalien kulutushyödykkeiden tapaan. Pääpaino valvonnassa on lääkkeiden ja lääkeaineiden tutkimuksessa, valmistusprosessissa ja oikeassa markkinoinnissa. Tähän tietysti painostaa Yhdysvaltojen sosiaali- ja terveyshuollon rakenne. Apteekkareiden ja lääkkeiden on oltava niin luotettavia ja tehokkaita, että kuluttaja ei saa mahdollisuutta haastaa valmistajaa tai myyjää oikeuden eteen tuotteen virheellisyyden tai muun syyn vuoksi. Tähän käytäntöön tulisi Suomessakin pyrkiä.

Ed. Kauppinen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. U. Anttila: Arvoisa puhemies! Käsittelemämme lakiesitys koskee nimenomaan lääkkeiden lupiin liittyviä maksuperustekäytäntöjä eikä nimenomaisesti apteekkien monopoliasiaa, jota ed. Ukkola lähinnä puheenvuorossaan käsitteli. Ne pykälät, joihin ed. Ukkola viittaa, se kokonaisuus ei ole tässä yhteydessä ollut sosiaali- ja terveysvaliokunnassa auki, joten emme ole apteekkimonopolikysymykseen pureutuneet tässä yhteydessä, koska asiallista yhteyttä näiden kysymysten välillä ei ole ollut.

Sinänsä tietysti se, mikä on apteekkijärjestelmän tulevaisuus, miten tarkoituksenmukaisimmalla tavalla ihmisille taataan oikeus saada turvallisesti lääkeaineita, on laaja kokonaisuus. Varmastikin kilpailukysymykset jatkossa ovat kasvavassa määrin esillä.

Ed. Puisto: Arvoisa puhemies! Kuten ed. U. Anttila toi esiin, ed. Ukkolan puheenvuoro ei todellakaan liittynyt suoraan nyt käsiteltävään lakiin. Haluan kuitenkin tuoda hänelle esiin sen, että valiokunnan käsittelyssä on aiemmin ollut myös lääkejakelua laajentavia uusia säädöksiä. Hänen markkinakilpailuun viittaavia esityksiänsä lämpimästi kannatan. Valitettavasti kuitenkaan tänä päivänä ei toteuteta apteekeissa kovinkaan pitkälle edes sitä mahdollisuutta, että tarjottaisiin vaihtoehtoista halvempaa valmistetta kuin mitä on tarjottu.

Tutkimusta ja turvallisuutta meillä varmasti toteutetaan tässä maassa, mutta se tietysti johtaa myös hintojen valvontaan, ja hyvin pitkälle apteekkarit ja lääketeollisuus ovat yhtä jalkaa puolustamassa omaa reviiriään.

Olisin valmis menemään vielä pitemmälle kuin ed. Ukkola siltä osin, että kun valtion hallinto on säästötoimilla poistanut reseptivelvoitetta ja tehnyt reseptivapaiksi lääkkeitä, joista ei sitten myöskään saa korvausta, esimerkkinä Mobilat, jota erilaiset ihmiset tarvitsevat vaivoihinsa, niin ne voitaisiin yhtä hyvin tuoda lähellä olevaan maitokauppaan. Tuskin niitä kukaan turhaan ostaisi mutta ostaisi puolta halvemmalla kuin apteekista.

Ed. Taina: Arvoisa puhemies! Todellakaan ed. Ukkolan aloite ei liity suoranaisesti lakiesitykseen, mistä syystä myöskään valiokunta ei sitä ole käsitellyt, aivan niin kuin valiokunnan jäsenet ovat todenneet. Meillä on kesken laajempi lääkelain muutoksen käsittely. Se on kesken siitä syystä, että se liittyy Eta-sopimukseen, ja me emme tiedä, tuleeko Eta-sopimus voimaan. Käsittelemme jo toista kertaa samaa asiaa siitä syystä, että Eta-sopimus siirtyy, ja tällä kertaa on syytä olla varovaisempi. Varmasti sen lain yhteydessä katsomme, liittyykö ed. Ukkolan aloite lakipakettiin.

Ed. Kemppainen: Arvoisa puhemies! On jo todettu, että ed. Ukkolan lakialoite ei ole rinnakkainen eikä liity asiaan, mutta yhtä lailla on todettava, että kun ed. Ukkola luulee, että tällä tavalla lääkkeiden hintakilpailu vapautuu hänen esittämällään tavalla, niin näin ei tapahdu. Meillähän lääkkeiden hinnat ovat kontrolloituja ja määrättyjä, ja nyt Etan takia, jos se vähän vapautuu, hintoja säätelee tietysti, mikä on sairausvakuutuksen korvausjärjestelmä.

Lääkejakeluhan on ollut lääkelain kokonaisuudistuksen takia käsiteltävänä, mutta nähdäkseni paineet ovat olleet aivan toisen suuntaiset kuin ed. Ukkola sanoo tämän organisaation rakentamisessa. Enemmänhän on nimenomaan kollektivisointia, sosialisointia ajettu, että tämä olisi tullut yhteiskunnan haltuun, kuin puhdasta vapaata yrittämistä. Mutta ei myöskään tällä tavalla kuin ed. Ukkola esittää lääkejakelujärjestelmä parane.

Sellaisena kuin se nyt on, meillä on Euroopan ja kenties maailman kattavin apteekkilaitos, joka tavoittaa palvelun tarvitsijat paremmin kuin muissa maissa. En toki vastusta sitä, että sitä voidaan dynamisoida ja kenties liberalisoidakin, mutta totean vielä kerran, että paineet ovat olleet täysin vastakkaiset tähän asti.

Ed. Ukkola: Arvoisa puhemies! Se toki pitää paikkansa, että lääkelain muutosesitys, josta valiokunta nyt on antanut mietintönsä ja jota

nyt toisessa käsittelyssä käsittelemme, ei liity asiaan sinänsä, mutta kysymys on samasta laista. Sen vuoksi minä esitän puhemiehelle kiitoksen, että sain tässä yhteydessä esitellä oman lakialoitteeni n:o 38, joka päiväjärjestyksen listalla on numerolla 17 ja olisi joka tapauksessa ollut tulossa.

Minä olen tyytyväinen myös niihin sosiaali- ja terveysvaliokunnan jäsenten vastauksiin, joita olen kuullut. Ilmeisesti, jos olisin ennättänyt tehdä lakialoitteen aikaisemmin, uskoisin näitten vastausten perusteella, että te olisitte ottaneet aloitteen käsittelyyn ja katsoneet, onko syytä avata pykälät myös tässä yhteydessä. Esitän syvän pahoitteluni, että en kerta kaikkiaan ennättänyt syksyn työruuhkan takia tekemään sitä aikaisemmin, mutta ed. Tainan mukaan joka tapauksessa lääkelain muutosesitys on tulossa valiokuntaan, ja siinä yhteydessä näitä asioita ja pykäliä voidaan myös tarkastella. Mutta valiokunnallahan on oikeus ottaa myös lakialoite käsittelyyn aivan samalla tavalla kuin hallituksen esitys. Eihän sitä kukaan estä. Sen vuoksi olin hyvin tyytyväinen, että eduskunnassa on kuitenkin ollut nyt sosiaalivaliokunnan jäseniä kuulemassa, että he tietävät, että tällainenkin lakialoite valiokuntaan on tulossa.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 23 § ja sen edellä oleva alaotsikko, 24 § ja sen edellä oleva alaotsikko sekä 70 §, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

11) Ehdotus laiksi maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain 15 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 148
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 20

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 20.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

Lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti

sivistysvaliokuntaan:

12) Hallituksen esitys n:o 187 arkistolaiksi

hallintovaliokuntaan:

13) Hallituksen esitys n:o 192 laiksi väestönsuojelulain muuttamisesta

---

14) Hallituksen esitys n:o 194 vuoden 1993 viidenneksi lisätalousarvioksi

Valiokuntaan lähettäminen

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Backman: Arvoisa puhemies! Kun varsinaiseen talousarvioon tulisi ottaa ne menot ja tulot, jotka ovat tuolloin tiedossa, tuohon periaatteeseen sisältyy se, että jos tulee yllättäviä menoja tai tuloja, ne tulee kirjata lisätalousarvioon. Tällä tavalla lisätalousarvio on tehty siis sellaisia tilanteita varten, jotka ovat yllättäviä ja joita ei voi ennakoida.

Valtiovarainvaliokunta on kiinnittänyt erityistä huomiota aiemmin käsitellessään lisätalousarvioita, että tuo perusperiaate tulisi myös tämän hallituksen muistaa eikä mitoittaa omia varsinaisia talousarvioitaan siten, että niistä tietoisesti jätetään pois osa menoista tai tuloista. Nyt kuitenkin tämän hallituksen osalta näin on käynyt jo useampana vuonna. Perusasenteena optimismi on hyvä asia, mutta jos se on sellaista optimismia, jolla ei ole mitään pohjaa todellisuudessa, silloin kysymys on vain itsensä pettämisestä.

Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä on jo aiemmin todennut, että meitä hallituksen budjettiesitykset eivät voi pettää. Me olemme esittäneet niihin oman linjauksemme ja varauksemme ja olemme selkeästi todenneet, että budjetin loppusumma, joka esimerkiksi tämän vuoden osalta oli 175 miljardia ja ensi vuoden esityksen osalta on 188 miljardia, ei tule toteutumaan, vaan todellinen valtion budjetin loppusumma tulee olemaan yli 200 miljardia. Nyt meillä on käsittelyssämme

tälle vuodelle jo viides lisätalousarvio. Ministeri Viinanen tekee varmasti, sanoin "varmasti", koska en aivan ehdottomasti tätä tiedä, suomenennätyksen tässä suhteessa. Joka vuosi lisätalousarvioita tulee lisää ja uskallanpa epäillä, että tämä viides lisätalousarvio tälle vuodelle ei jää vielä viimeiseksi.

Tällä lisätalousarviolla lisätään budjetin loppusummaa yli 6 miljardia. Aiemmin tänä vuonna lisäbudjeteilla on sitä lisätty jo 22 miljardia, yhteensä siis 29 miljardia. Budjetin loppusumma on kasvanut 175:stä yli 204 miljardiin markkaan. Tämä siis tänä vuonna. Nyt hallitus esittää meille sellaista budjettia ensi vuodelle, että budjetin loppusumma olisi 188 miljardia. Tuokin summa tulee menemään ensi vuonna jo nyt tiedossa olevien menojen vuoksi yli 200 miljardiin.

Tämän vuoksi sosialidemokraatit ovat edellyttäneet ja edellyttävät edelleen, että hallitus palaa päiväjärjestykseen ja ryhtyy käsittelemään asioita niiden oikeilla nimillä, tuo eduskuntaan realistiset budjetit, joita voidaan täällä asiallisesti käsitellä, ja että noissa budjeteissa lähtökohtatilanne on tosiasiallinen tilanne eikä sellainen haavekuva, jota erityisesti pääministeri Aho täällä usein on meille luvannut, että suhdanteet ovat jo kääntyneet parempaan ja sen takia noita ennusteita ei tarvitse mitoittaa huonommiksi esimerkiksi työllisyyskehityksen osalta, kuten nyt on tilanne.

Tätä budjettia, samoin kuin muita tänne tuotuja lisäbudjetteja, on markkinoitu työllisyyslisäbudjettina. Sitä se ei kuitenkaan ole. Hallitus tunnustaa tällä lisäbudjetilla työllisyyskehityksen olleen ja olevan tästä eteenkinpäin huonompaa kuin sen omat aiemmat arviot. Hallitus tunnustaa, että se talouslinja, jonka se on omaksunut, on osoittautunut vääräksi ja tuon talouspolitiikan seurauksena sekä työllisyystilanne heikkenee että koko yhteiskuntamme taloustilanne edelleenkin heikkenee.

Tämän pitäisi näkyä esimerkiksi tulopuolelta hyvin selvästi, kun otan muutamia esimerkkejä siitä, paljonko tänä vuonna lisätalousarvioilla on muutettu valtion tulopuolta: liikevaihtoveroa pienennetty 2,3 miljardia, tupakkaveroa 600 miljoonaa, alkoholiveroa 200 miljoonaa, polttoaineveroa 450 miljoonaa, leimaveroa 800 miljoonaa, auto- ja moottoripyöräveroa 700 miljoonaa ja tilauslentoveroa yhtenä esimerkkinä lisää 100 miljoonaa. Pelkästään nämä esimerkit, näitä olisi muitakin, yhteenlaskettuina ovat yli 5 miljardia markkaa. Siis valtion tulot ovat ennakoituun nähden pudonneet yli 5 miljardia markkaa pelkästään näiden verojen osalta.

Nämä kaikki verot ovat sen tyyppisiä veroja, jotka perustuvat kansalaisten kulutuskysyntään, sen tilaan. Kulutuskysyntä on pienentynyt tänä vuonna, tulee ensi vuonna pienentymään vielä 8 prosentilla, ja siitä huolimatta meillä on käsittelyssä tällä hetkellä valtiovarainvaliokunnassa budjetti, jonka loppusumma on 188 miljardia ja jonka tulopuoli on selkeästi ylimitoitettu.

Otan yhden esimerkin tietoisesta tulojen ylimitoittamisesta, jonka varaan tämä budjetti ylipäätään pystytään rakentamaan nykyisen hallituksen toimesta. Tilauslentovero on edelleen esityksenä ensi vuodelle. Ensi vuoden osalta siihen esitetään tulopuolella 120 miljoonaa markkaa. Tälle vuodelle tuloarvio arvioi kertymän 200 miljoonaksi markaksi. Nyt sitä pudotetaan 100 miljoonaan markkaan. Tässä on ensimmäinen ristiriita. Hallitus näköjään lähtee siitä, että ensi vuonna kansalaisten ostokyky kasvaa ja ulkomaan matkailu lisääntyy, jolloin tämän vuoden 100 miljoonasta tätä tuloa voidaan lisätä 120 miljoonaan. Tosiasia on kuitenkin se, että tänä vuonna kertymä jää noin 80 miljoonaan, ensi vuonna 60 miljoonaan. Tämä on tällä viikolla asiantuntijoilta saatu luku. Se tarkoittaa sitä, että ensi vuoden budjettiin on tuloarvio tältä osin kaksinkertainen siihen nähden, mikä asiantuntija-arvio tänä päivänä on.

Tämä on pieni yksittäinen esimerkki mutta kuvaa sitä pohjaa, jolle hallitus oman politiikkansa rakentaa. Se pohja on heikko, se ei perustu tosiasioihin, ja se perustuu sellaiseen kuvitelmaan, että se yksi kortti, jonka varaan kaikki on rakennettu, vienti ja sen veto vetäisi tämän maan suosta ja vetäisi myös valtion oman talouden suosta. Näin ei tule tapahtumaan. Tämän vuoksi sosialidemokraatit peräänkuuluttavat myös tämän lisäbudjetin käsittelyn yhteydessä omaa elvytyslinjaansa, sitä linjaa, johon monet hallituspuolueiden edustajat yksittäisissä puheenvuoroissa ovat jo yhtyneet. Siihen linjaan ovat yhtyneet myös hallituksen omat virkamiehet, samaiset virkamiehet, jotka tähän saakka ovat todenneet, että elvytykselle ei ole tilaa ja että kysymyksessä olisi vain velkaelvytys.

Nyt nuo samaiset virkamiehet, Sixten Korkman, Sirkka Hämäläinen ym. ym., puhuvat selkeästi elvytyksen puolesta, puhuvat siitä, että nuo toimenpiteet olisi pitänyt tehdä jo aiemmin, puhuvat siitä, että kohta noille toimenpiteille ei enää ole siinä mielessä käyttöä, että ne tulevat väärään suhdannetilanteeseen, ne tulevat sellaiseen suhdannetilanteeseen, jolloin alkaa jo nousu. (Ed.

Louekoski: Niinhän meillä on ennenkin tehty!) Tässä mielessä jälleen toistetaan samoja virheitä, joita Suomessa on jo aiemmin toistettu, ja jälleen syvennämme lamaa ja erityisesti syvennämme julkisen talouden kriisiä.

Tässä mielessä sosialidemokraattien budjettilinjaukset, joita olemme esittäneet, ovat osoittautuneet myös hallituksen omien asiantuntijoiden nykyisten lausuntojen perusteella täysin oikeiksi, mutta aika tiimalasissa valuu koko ajan ja aika loppuu, ellei hallitus muuta omaa talouslinjaansa jo lisäbudjetin yhteydessä.

Nyt tässä lisäbudjetissa ei löydy riittävää talouspoliittisen linjan muutosta eikä sieltä myöskään löydy yksityiskohdissa sellaisia selkeitä elvyttäviä toimenpiteitä, jotka olisivat välttämättömiä. Nyt siellä esimerkiksi luvataan 150 miljoonaa markkaa lisää rahaa radanpitoon. Kysymys on hätäavusta. Raideliikenteemme tulee ensi vuonna olemaan vaikeuksissa, koska perusradanpito ei saa riittävästi rahoja ja rataverkkomme rappeutuu tilanteessa, jossa kuitenkin puhumme junien nopeuksien kasvattamisesta. On aika ironinen tilanne, että muutama vuosi sitten Venäjän suuntaan tapahtuvan rautatieliikenteen osalta olimme huolissamme, että rajan itäpuolella ei saada rataverkkoa kuntoon. Nyt siellä pistetään rataverkkoa nopeassa tahdissa kuntoon ja siellä alkaa olla kohta edellytyksiä nopeampaan liikenteeseen. Tällä puolella rajaa rataverkko heikentyy siten, että joudutaan pistämään nopeusrajoituksia jopa pääradoille.

Tieverkon osalta ehdotetaan 80 miljoonaa markkaa lisää. Kuitenkin on otettava huomioon, että se on vajaa viidennes siitä määrärahasta, joka ensi vuoden budjetissa leikataan samalta momentilta. Tässä mielessä suunta on siis edelleenkin väärä.

Kun aiemmin puhuin tulojen osalta esimerkkinä tilauslentoverosta, niin kun sillä saadaan tänä vuonna 80 miljoonaa markkaa ja ensi vuonna 60 miljoonaa markkaa, valtiolle aiheutuvat kulut tuon veron perimisestä ovat seurannaisvaikutuksineen suuremmat. Nimittäin tässä budjetissakin esitetään Finnairille osakepääoman korotuksena 100 miljoonaa markkaa. Syy on se, että hyvin pitkälti laman mutta myös tilauslentoveron takia Finnair on suurissa vaikeuksissa, matkustajamäärät ovat pudonneet. Ne ovat pudonneet romahdusmaisesti chartermatkojen osalta. Kun tavoitteena oli pudottaa niitä noin 700 000—800 000:een, nyt taso on jo 550 000 ja putoaa noin 400 000:een. Tätä kautta Finnair joutuu irtisanomaan väkeään, tätä kautta valtion työllisyysmenot tulevat lisääntymään, valtio joutuu panostamaan lisää Finnairiin ja myös matkatoimistoalan konkurssit, jotka jatkuvat, tulevat aiheuttamaan lisäkustannuksia. Tämä esimerkkinä siitä, että väärillä veroratkaisuilla, joilla ei ole valtiontaloudelle mitään fiskaalista vaikutusta, kun kysymys on 60 miljoonasta, aiheutetaan yhteiskunnassa kerrannaisvaikutuksina paljon suuremmat ongelmat.

Tämä vain yksi esimerkki kuvaa sitä tempoilevuutta ja määrätiedottomuutta, joka hallituksen talouspolitiikkaa tälläkin hetkellä leimaa. Tässä ei ole aikaa jäädä odottamaan viennin vetoa. On ryhdyttävä selkeästi muuttamaan talouspolitiikan kurssia, ja sen on tapahduttava jo ennen tulevia vaaleja puhumatta siitä, onko kysymys presidentinvaaleista vai eduskuntavaaleista. (Ed. Luttinen: Ennenaikaisista!)

Lopuksi haluan ottaa yhden osa-alueen, joka näissä budjeteissa, niin varsinaisissa kuin lisäbudjeteissakin, on muistettu, ja se on maatalous. Kun maatalouden osalta varsinaisissa budjeteissa kerrotaan niistä suurista säästöistä, mitä siellä on tehty, niin nimenomaan niiden osalta koko totuus asiasta paljastuu vasta lukemalla lisäbudjetti. Nyt viidennessä lisäbudjetissa ties monennenko kerran lisätään maatalouden menoja. Vientitukea lisätään yli 600 miljoonaa markkaa, ja tämän seurauksena vientituki nousee lähes 3 miljardiin markkaan eli se on pysynyt edellisten vuosien tasolla. Näin varsinaisten budjettien luvut eivät pidä yhtä sen kanssa, mikä on kehityssuunta, ja tämän takia hallitus huijaa vain itseään, kun se kuvittelee säästävänsä varsinaisessa budjetissa ja tekee lisäykset lisäbudjettien kautta. (Ed. Rinne: Kepun vanha taktiikka!)

Ainut myönteinen asia maatalouspääluokan osalta on nyt se, että veronmaksajien taakka tulee kevenemään, kun rasitus siirtyy tuottajille. (Ed. Kemppainen: Se on olennaisin asia!) — Edustaja sanoo, että se on olennaisin asia. Ihmettelen, että keskustan edustajille olennaisin asia on se, että tuottajien rasitus maatalouden ylituotannosta tässä tilanteessa tulee kasvamaan. — Sosialidemokraattien mielestä maatalouspolitiikkaa täytyy hoitaa siten, että sekä veronmaksajien että tuottajien rasitukset tulevat pienenemään, ja se edellyttää sitä, että hallitus puuttuu koko maatalouspolitiikkaan, ei hoida sitä tällä tavalla vain lisäbudjettien kautta lisäämällä osittain määrärahoja ja vuoron perään lisäämällä rasitusta joko tuottajille tai veronmaksajille.

Edustajat Lehtinen ja Liikkanen merkitään läsnä oleviksi.

Ed. U. A n t t i l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen samaa mieltä kuin ed. Backman siitä, että tämän vuoden budjetti lukuisine lisäbudjetteineen on osoitus huonosta valtiontaloudenpidosta. Erityisesti tämä kysymys korostuu, kun katsotaan työttömyystilannetta, niitä menoja, jotka liittyvät työttömyyteen, ja toisaalta sitä hyvin hyvin niukkaa halukkuutta, joka hallituksessa on ilmennyt tukea työllistämistä. Mielestäni hallitukselta on puuttunut ja edelleenkin puuttuu selkeä näkemys siitä, miten työllistämisen rakenteellisia edellytyksiä tulee parantaa niin, että välilliset työvoimakustannukset vähenisivät, miten toisaalta olisi syytä kohdentaa julkista tukea työllistämiseen erityisesti nuorten ja pitkäaikaistyöttömien osalta, ja kuinka nämä toimet yhdessä vaikuttaisivat siihen, että työttömyysturvamenot vähenisivät. Näiden ilmiöiden keskinäiset suhteet on kerta kaikkiaan välttämätöntä analysoida.

Toinen kysymys on, riittävätkö ne ehdotukset, joita tässä lisäbudjetissa on, tavoitteisiin, joita esitetään. Yksi esimerkki on momentti, jossa on avustuksia korjaustoimintaan. On esitetty vakavia epäilyjä sen suhteen, että näitä korjausmäärärahoja ei tulla käyttämään siinä määrin kuin hallitus esittää, ja siinä tilanteessa tietysti on kyse siitä, että korjausavustusten ehtoja täytyisi laajentaa niin, että rahat todella tulisivat käyttöön ja että edes se työllistävä vaikutus, mitä näillä rahoilla saataisiin aikaan, voitaisiin optimoida.

Ed. O. O j a l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllä voi kaikilta osin yhtyä ed. Backmanin näkemyksiin ja todeta myös sen, että vasemmistoliitto on koko tämän hallituskauden aikana vaatinut nimenomaan elvytystä. Hallituksen vientivetoon luottava politiikka tulee karahtamaan niin pahasti karille, että meillä on ensi vuonna vaarana olla jo kohta 700 000 työtöntä tässä maassa, mikäli tämä meno jatkuu. Näyttää vain siltä, että kokoomuksessa on kaksi siipeä, on presidenttiehdokas Ilaskiven talouspoliittisiin näkemyksiin luottava siipi, joka on myönnytysten kannalla, mutta valtaosa kokoomuksesta näyttää kuitenkin uskovan edelleen tähän karille ajaneeseen talouspolitiikkaan.

Kun ed. Backman totesi, että myös Suomen Pankin pääjohtaja Sirkka Hämäläinen on siirtynyt elvytyksen kannattajaksi, en ole tästä aivan niin varma. Kun luin eilen ilmestynyttä Suomen Kuvalehteä, siinä hän nyt pyörtääkin pari päivää aikaisemmin antamansa näkemykset ja toteaa, että ainostaan tämä vientivetoinen linja on oikea, ja kotimarkkinoiden kustannuksellakin hänen mielestään hallituksen tulee jatkaa tätä tuhoisaa politiikkaa. Mutta, arvoisa puhemies, kuten totesin, täältä oppositiosta on yksi ainoa lääke tähän tilanteeseen, ja se on nimenomaan elvytys ja julkisten investointien aikaistaminen.

Ed. R a j a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Backman puuttui juuri siihen kysymykseen, johon me olemme jatkuvasti tämän vuoden talousarvion aikaisemmissa käsittelyvaiheissa jo puuttuneet, eli että maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla säästetään parhaiten paperilla. Todellisuudessa ei säästöjä tehdä eli ei merkitä kaikkia esimerkiksi viljatilanteesta johtuvia vientitarpeita lainkaan varsinaiseen talousarvioon, vaan vähin erin niitä ujutetaan lisätalousarvioihin. Kaiken kaikkiaan pelkästään maataloustuotteiden vientituki tulee näissä lisäbudjeteissa kasvamaan 1 031 miljoonaa markkaa ja kaiken kaikkiaan maa- ja metsätalousministeriön pääluokka kaikilla lisätalousarvioilla yhteensä 1 395,63 miljoonaa markkaa, joka on 12,5 prosenttia varsinaisen talousarvion summasta, mikä on kyllä varsin erikoista säästämistä.

Toisaalta tilanne ei myöskään ratkea näillä lisätalousarvioilla. Hallitus ylivarastoi edelleen, varastot ovat täynnä, sekä lykkää vientitukitarpeita. Viljelijöiden kannalta tämä on erikoista sopeuttamista. Maatilatalouden kehittämisrahasto on tuhottu, sen pääomaa alennetaan 500 miljoonaa. Sieltä ei voida ensi vuonna myöntää uusia lainoja ollenkaan, ja viljelijät maksavat tänä vuonna 1 521 miljoonaa markkaa arvaamattomia, ennakoimattomia vientimaksuja. Tämä hallitus on kyllä omillensa olevinaan paperilla hyvä, mutta tulee tekemään todella suuria vaikeuksia esimerkiksi EY-sopeutukselle ja kansalliselle sopeutukselle tuhoamalla lainoitukset ja tilojen kehittämismahdollisuudet.

Ed. V. L a u k k a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! En tässä lyhyessä vastauspuheenvuorossani puutu niihin perimmäisiin syihin, mistä tämä Suomen romahdus johtuu, mutta inhimillisestikin tarkastellen voin sanoa, että ed. Backman ei suostu ottamaan huomioon sitä, että katastrofaalisin virhe tässä tilanteessa on ollut se, että Suomi on sitoutunut Eta-

sopimuksen myötä täydelliseen kansainväliseen talouden integraatioon. Tämä on perimmäinen syy siihen, että Suomella ei ole enää mitään talouden ohjauskeinoja, muita kuin puhuminen täällä eduskunnassa, mikä saavuttaa varsin vaatimattomia tuloksia.

Ja kun nämä talouden ohjauskeinot puuttuvat, niin tästä johtuu, että meidän kauppamme painottuu siihen, että rajan takaa tulevat kaikki mahdolliset tuotteet, jotka voitaisiin valmistaa Suomessa. Ja kun kaikki tuotteet ovat pilkkahintaisia ja tulevat rajan takaa, ymmärrämme, että ne tuotteet täytyy tehdä myös rajan takana. Silloin niitä ei tehdä täällä, ja lopputuloksena on katastrofaalinen suurtyöttömyys. Vaadittaisiin siis varsin radikaaleja toimenpiteitä siinä yhdentymis- ja integraatiokehityksessä, johon tämä eduskunta on oikeastaan sataprosenttisesti sitoutunut.

On tietysti tavattoman nöyryyttävä asia, jos valtavan suuri osa eduskuntaa olisi jotenkin yksimielisesti erehtynyt katkeralla tavalla tällaisessa perustavaa laatua olevassa kysymyksessä. Mutta olen täysin vakuuttunut siitä, että näin juuri on. Pyrkimys yhdentymiseen ja integraatioon on kielteistä kansakunnan kannalta, koska, kuten sanoin, pieni kansakunta menettää silloin kaikki talouden ohjauskeinonsa ja on riippuvainen kaikista niistä suhdanteista, mitä kansainvälisesti ja kaikissa maissa tapahtuu.

Ed. A n t v u o r i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. O. Ojala puheenvuorossaan viittasi siihen, että kokoomuksessa on kaksi siipeä. On ihan totta, että presidenttiehdokas Ilaskivi on ollut elvyttävällä kannalla, mutta totuus lienee kuitenkin se, niin kuin on nähty, että näissä kansantalouden ja talouspoliittisissa asioissa, missä tahansa on asiantuntijoita, on ainakin kaksi tai kolme mieltä. Sitä viimeistä sanaa ja oikeaa talouspoliittista linjaa tuskin kukaan tietää, tai sitten mekin olisimme täällä paljon viisaampia.

Realiteetti on kuitenkin se, että me olemme tässä maassa eläneet 20 vuotta yli varojemme, ja tätä yli varojen elämistä on tapahtunut kaikkialla. Sitä on tapahtunut pankeissa, vakuutusyhtiöissä, me poliitikot olemme antaneet lisää ja lisää, ja muutos on aina vaikea. Nyt olemme kuitenkin sen tosiasian edessä, että meidän on saatava menot samalle tasolle kuin tulot tai vielä sen janan alapuolellekin, koska pitää myös velat maksaa.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Tartuin asiaan oikeastaan ed. O. Ojalan puheenvuoron johdosta ja totean, että kyllä ajatus on tietysti hieno niin Ilaskiven suunnasta kuin aikanaan myös puheenjohtaja Lipposen suunnasta, kun hän keskusteli pääministeri Ahon kanssa. Elvytys on tietysti hyvä sana, mutta siihen täytyy löytää myös rahaa jostakin. Lipponen löysi maataloudesta, sieltä ei ole enää mitään imettävissä. Ilaskivellä ei ole senkään vertaa ajatuksia siihen asiaan sen jälkeen, kun hän luopunut sisäisen rahoituksen mallista, toisin sanoen ns. setelirahoituksesta, jonka nimeen vannoja hänkin oli aikaisemmin.

Mutta on todettava, että kyllä meillä pitkällä tähtäimellä on hyvin tärkeää, että vientiteollisuuden hartioita levennetään, tuotekehittelyyn ja markkinointiin satsataan, koska kotimarkkinat automatisoidun tuotannon vuoksi ja muutenkin tuottavat nykyisellä työvoimalla tulevaisuudessa aika tarkkaan ne tavarat ja hyödykkeet, mitä kotimarkkinateollisuudessa tarvitaan. Toisin sanoen meidän työttömyytemme tulee jäämään korkeaksi, ehkä 400 000 työttömään, ja näiden ihmisten tulevaisuudesta pitäisi ryhtyä keskustelemaan, miten heidän aineellinen ja henkinen toimeentulonsa tulevaisuudessa hoidetaan.

Tällä hetkellä meidän tärkein tehtävämme on saada kotimarkkinatalouden ja työttömyyden syöksy pysähtymään. Nyt ei puhuta ollenkaan siitä, että saataisiin työllisyyskysymystä paremmaksi. Ollaan realisteja, millä saamme kotimarkkinatalouden ja työttömyyden alassyöksyn pysähtymään. Se on ensin tehtävä ja sen jälkeen vasta lähdettävä katsomaan, miten elvytetään. Siihen löytyvät rahat vain setelirahoituksesta eli sisäisestä rahoituksesta. Tämä on selvää, ollaan tässä sitten kuinka ujoja ja muuta hyvänsä. Puhutaan oikeilla sanoilla, rahoja ei löydy mistään muualta.

Ed. Juhantalo merkitään läsnä olevaksi.

Ed. L e h t i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! On aivan selvä, että niin huonossa taloudellisessa tilanteessa, jossa Suomikin oli, kun hallitus aloitti työskentelynsä, ongelmia on hoidettava järjestyksessä. Kaikkein pahin ongelma silloin oli mahtava julkinen velkaantuminen ja myös velkaantuminen kansantaloudessa yleisesti ulkomaanvaluutassa. Silloin oli aivan välttämätöntä tasapainottaa vaihtotasetta ja turvata viennin kyky rahoittaa ulkomaisen lai-

nan takaisinmaksu. Tästä on nyt rakennettu perusta. Nyt meillä on mahdollisuus muuttaa kursseja talouspolitiikassa. Uskon, että tilanne tulee kokemaan käänteen. Itse asiassa ed. Backmankin totesi, että hän tavallaan ennakoi tilannetta, jossa hallituksen suhdannepoliittiset toimenpiteet ajoittuvat sellaiseen aikaan, jolloin nousu on jo alkamassa. Tästä rivien välistä voisi myös lukea, että nousu tulee alkamaan, tehdäänpä tässä niin tai näin, kyse on vain ajoituksesta.

Haluan vielä painottaa, ettei rakennustakaan voi rakentaa nurinpäin. Ensin tehdään perusta ja katto yleensä vasta kaiken huippuna. Jatkossa tulemme kuitenkin tarvitsemaan Suomessa asennemuutosta. Eiväthän nämä ongelmat syntyneet meillä edes edellisen hallituksen aikana, jossa sosialidemokraatit olivat mukana. Kyllä niillä ongelmilla on paljon pidempi perusta, ja ennen kaikkea suomalainen asennoituminen on ollut hyvin pitkälle monissa yhteiskuntapiireissä syynä tähän vaikeuteen.

Ed. L a a k s o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! En tiedä, mitä tilastoja ed. Lehtinen lukee, kun hän väittää, että Suomen pahin ongelma tämän hallituksen aloittaessa oli suuri julkinen velka. Kaikki, jotka asiaa tuntevat, tietävät, että Holkerin hallitus harjoitti erittäin varovaista politiikkaa nimenomaan julkisen velan kasvattamisen suhteen. Se taisi olla ensimmäisiä hallituksia, vaikka minun tehtäväni ei olekaan sitä hallitusta kehua, joka maksoi julkista velkaa pois. Eli ed. Lehtinen ei tiedä ollenkaan, mistä puhuu.

Toinen asia, mihin hän kiinnitti huomiota, on vientivetoisuus. Muistuttaisin tässäkin yhteydessä siitä, että hallitus teki kaikkensa jatkaakseen vahvan markan politiikkaa ja estääkseen devalvaatioiden toimeenpanon. Eli hallituksesta riippumatta maassa oli pakko suorittaa sellaisia toimia, jotka saivat viennin vetämään. Silloin oli kysymys ennen kaikkea devalvaatiosta, jota, kuten jo totesin, hallitus viimeiseen saakka vastusti ja jonka se joutui sitten suorittamaan tavalla, joka ei ollut paras mahdollinen.

Ed. K a l l i s (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun historia aikanaan kirjoitetaan, niin varmasti todetaan, että vuonna 1991—92 tapahtui käänne Suomen talouspolitiikassa. Toiset tulevat sitä moittimaan, toiset tulevat sitä kiittämään, mutta kukaan ei voi kiistää, etteikö meillä ollut suuria ongelmia vuonna 91. Olemme eläneet yli varojemme vuodesta 70 aina tähän päivään saakka. Lukuun ottamatta vuotta 78 meidän vaihtotaseemme oli alijäämäinen. Siis ainoastaan vuonna 1978 olemme syöneet vähemmän kuin olemme tienanneet.

Toinen suuri ongelma oli teollisuuden pieni osuus bruttokansantuotteesta. Aivan osuvasti sanottiin, että Suomi ajoi liian pienellä moottorilla, joka yski. Tämä piti hyvin paikkansa.

Ja sitten valuuttalainat. Minä luulen, että jokainen edustaja tietää, mitä valuuttalainat ovat tälle kansakunnalle merkinneet. Niitä ei ottanut yksinomaan sellainen, jolla oli valuuttatuloja, vaan sellaisia lainoja ottivat myös yksityiset, aatteelliset järjestöt jne. Ja nyt tuetaan myös yksityisiä ja aatteellisia järjestöjä sekä välittömästi että välillisesti pankkituen kautta. Jos me katsomme, mikä on tilanne tänä päivänä, niin on ainakin se myönteinen seikka todettava, että vaihtotase on muuttumassa ylijäämäiseksi, mikä antaa meille mahdollisuuden vuonna 94 tai 95 ottaa lainaa ulkomailta ja sillä lainalla elvyttää kotimarkkinoita. Se tulee olemaan mahdollista ensi vuonna. Lisäksi teollisuuden osuus bruttokansantuotteesta jatkuvasti nousee, ei yksinomaan sen takia, että bruttokansantuote laskee, vaan teollisuuden volyymi on tänä päivänä sillä tasolla, missä se on aikaisemmin ollut.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia on kulunut!

Ed. L a i n e (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Lehtinen sanoi äsken, että nyt voidaan ja nyt muutetaan talouspolitiikan suuntaa. Ed. Lehtinen, tämä on nyt jo viides lisätalousarvio eikä vielä tässäkään lisätalousarviossa ole ensimmäistäkään merkkiä siitä, että nyt talouspolitiikan suuntaa muutetaan. Tämä on erittäin huono vastaus siihen keskusteluun, jota maassa on käyty ja joka johti mm. kokoomuksen sisällä vaatimuksiin ministereiden kierrätyksestä.

Rouva puhemies! Muutoin olen sitä mieltä, että kyllä tulisi kiinnittää enemmän huomiota siihen, mikä on vastauspuheenvuorojen tarkoitus eikä käyttää niitä ikään kuin varsinaisen puheenvuoron asemesta.

Ed. K e m p p a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Puheenvuoroissa ja erityisesti ed. Backmanin puheenvuorossa keskeinen viesti oli se, että pitäisi budjetti mitoittaa oikeaksi seuraavan vuoden tarpeisiin. Niinhän itse asiassa on tehtykin. Näitä varsinaisia menojen raamejahan

hallitus on jopa 20 miljardia markkaa pienentänyt. Mutta näillä lisäbudjeteillahan ei suinkaan makseta tämän vuoden menoja vaan maksetaan yli varojen elämistä, sitä, minkä edellinen hallitus tuhlasi, pankkitukena ja työttömyytenä. (Välihuuto) — Maatalouspääluokka on pienentynyt. Siellä on tehty samalla tavalla saneerausta ja säästöjä ja rakennemuutoksia.

Nyt on alettu puhua elvytyksestä, niin kuin aivan oikein onkin, ja olisi pitänyt jo elvyttää paljon ennen, jos olisi minkään verran varaa. Mutta kyllä kai se on jo selvää, että velkaelvytykseen ei ole ollut mahdollisuutta. Jo liikaa on elvytetty. Kaksi mahdollisuuttahan on elvyttää: Silloin kun vaihtotase alkaa kääntyä positiiviseksi, ja nyt sitä odotetaan. Eli nämä elvytyspuheet siltä osin ovat sitä, milloin tosiaan sitä elvytysvaraa alkaa syntyä. Toinen elvytysvara on se, jonka oppositio on tehokkaasti estänyt, eli olisi tehty parempia rakennemuutoksia sekä työttömyysturvaan että palkkasummaan ja sitä pystytty käyttämään työmarkkinajoustoilla paremmin elvyttävästi.

Ed. L e h t i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Aina ei kyllä oppositiosta tiedä, mitä mieltä se loppujen lopuksi on. Ed. Laakso mielestäni vähätteli velkaantumisongelmaa. Toisaalta aikaisemmin opposition taholta on syytetty hallitusta menojen suurentamisesta samaan aikaan, kun tulot vähenevät, ja velallahan se aukko on katettava. Vaikutelma on kyllä kertakaikkisen sekava. Missä me olisimmekaan tässä tilanteessa, mikäli hallitus ei olisi siinä aikaisemmassa vaiheessa, johon ed. Laakso viittasi, ottanut tätä velkaantumisongelmaa vakavasti. Silloin me vasta suossa todennäköisesti tässä talossa olisimmekin.

Ed. Laineelle toteaisin vielä täsmennyksenä, että totesin, että nyt voidaan tehdä kurssimuutos. Sille on antanut nimenomaan tilaa ed. Kemppaisenkin mainitsema vaihtotaseen kääntyminen positiiviseksi. Se on vienyt kyllä aikaa.

Aikaisemmasta vahvan markan politiikasta totean, että se olisi ollut tälle kansantaloudelle varmasti parempi tie. Meillä on niin paljon ollut kotimarkkinayrityksiä, joilla ei ole ollut minkäänlaista ulkomaankauppaa mutta velat ovat olleet ulkomaan valuutassa. Kävi aivan niin kuin ennustettiin valuutan heikkenemisen jälkeen, että pienyrityksiä, kotimarkkinayrityksiä, on mennyt konkurssiin roppakaupalla, ja monen vaikeuksien taustalta löytyvät ulkomaan valuutassa olevat velat.

Ed. L o u e k o s k i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Korjaisin ed. Lehtisen väärää käsitystä siitä, mitä edellisen hallituksen aikana valtion velalle tapahtui. Kun sinipunahallitus aloitti, valtiolla oli velkaa viitisentoista prosenttia bruttokansantuotteesta, ja kun se lopetti, sitä oli 10,5 prosenttia. Sitä suhteessa maksettiin pois kolmannes. Tämä on hyvin tärkeä ja merkittävä asia, ed. Lehtinen.

Ed. Kemppaisen puheenvuoroon voi vain todeta, että kun hän syyttelee yli varojen elämisestä edellistä hallitusta, siihen on sanottava, että kyllä näin tapahtui, koska sen jälkeinen kurssimuutos, se menoautomaattien luominen, josta ei ilman velan lisääntymistä päästy eroon, on ollut virhe. Siitä kantavat edellinen ja sitäkin edellinen hallitus vastuuta.

Muistutan ed. Kemppaiselle, että ne erilaiset hyvät, joita kansalaisille jaettiin edellisen hallituksen aikana, olivat täysin riittämättömiä silloiselle oppositiolle. Jonkin verran rehellisyyttä kaipaisi tähän keskusteluun.

Sisäasiainministeri P e k k a r i n e n : Arvoisa puhemies! Varmaan pitää paikkansa se, että valtion velan määrä väheni noina vuosina, joihin ed. Louekoski viittasi. Olennaista kuitenkin koko kansantalouden kannalta oli ja on aina se, miten koko kansantalouden käy, miten koko kansantalouden velkaantumisen käy. Aivan kuten ed. Kallis kertoi aiemmin, tuo kansantalouden velka lisääntyi rajua vauhtia kaiken aikaa. Viime kädessä Suomen Suomena, sen talouden terveys tai epäterveys on pitkälti kiinni siitä, miten käy koko kansantalouden velkaantumisen. Nyt ensimmäisen kerran, aivan kuten ed. Kallis sanoi, ollaan tilanteessa, jossa Suomi kuluttaa vähemmän kuin saa omalla työllään aikaan. Tämä antaa sitä pelivaraa, mitä toivon mukaan nyt saadaan käyttöön ja jota voidaan käyttää niin, että sillä sekä työllisyyttä että myös muutoin taloutta kyetään kohentamaan.

Arvoisa puhemies! Haluan tässä samassa puheenvuorossani kiinnittää huomiota siihen, että lehtitiedoissa väitetään, että hallitus on tehnyt päätöksen SSP:n pilkkomisesta ja se työ olisi käynnistymässä tänä päivänä. Tähän tapaan kerrotaan. Kun asiaan täällä varmasti tänä päivänä puututaan, haluan vain kertoa sen, että hallitus ei ole saanut minkäänlaista esitystä asiassa Vakuusrahastolta. Hallitus ei ole käsitellyt asiaa keskuudessaan, eikä hallitus ole tehnyt minkäänlaista päätöstä, ei virallista päätöstä, yksityiskohtaista päätöstä eikä minkäänlaista periaatepäätöstä-

kään koko tästä aihepiiristä, minkään nimiset pankit tai pankkiryhmät mukaan lukien.

Ed. O. O j a l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensin ministeri Pekkariselle. Me olemme keskustelleet täällä valtion velasta.

Sitten toteaisin ed. Lehtiselle ja ed. Kallikselle, että kun nyt ed. Kallis näkee, että ensi vuonna alkaa olla elvytysvaraa ja ed. Lehtinen näkee sen jo vähän aikaisemmin, eikö nyt ole uhkaamassa juuri se virhemahdollisuus, josta olemme varoittaneet, eli että painetaan jarrua väärään aikaan. Juuri nyt olisi pitänyt valtiontaloudellisesti elvyttää. Itse asiassa nousukauden alla ei ole mitään järkeä elvyttää. Eli tässä tapahtui juuri se virhe, mikä tapahtui sinipunan aikana, sinipunan loppuvaiheissa: olisi pitänyt painaa jarrua, koska talous oli ylikuumenemassa, mutta näin ei tehty.

Ed. Kallis syyllisti 20 vuoden takaa suurin piirtein kansalaisia yli varojen elämisestä, ja sitä teki myöskin ed. Lehtinen. Kun te näin teette, olisi reilua ja oikeudenmukaista kysyä, ketkä elivät yli varojen. Tavalliset kansalaiset hyvin harvoin pääsivät nauttimaan siitä paljon puhutusta kulutusjuhlasta, mutta sinipunan jäljiltä jäivät kyllä suurituloisille verohelpotukset, joista olemme saaneet näinä päivinä jälleen kerran lukea lehdistä. Näihin suurituloisten saamiin verohelpotuksiin tämä hallitus ei ole puuttunut. Ahon hallitus ei ole halunnut puuttua suurituloisille annettuihin verohelpotuksiin. Siitä te ette pääse mihinkään.

Ed. M y l l e r (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä on tullut jo monellakin suulla vastattua käsityksiin valtion velasta ja sen määrästä siinä vaiheessa, kun tämä hallitus alkoi ja missä nyt ollaan. Näinhän on, että tämä hallitus on yli nelinkertaistanut valtion velan määrän.

Toinen asia on yli varojen eläminen. Tässä on myös monesta suusta jo todettu, että täytyy erottaa se, onko se julkista yli varojen elämistä vai onko se yksityisten kulutuksen kautta yli varojen elämistä. Silloin kun puhutaan yleisesti vain yli varojen elämisestä, ikään kuin annetaan oikeutus hyvinvointiyhteiskunnan purkamiselle. Siihenhän on käytetty tätä hokemaa yli varojen elämisestä, että nyt pitäisi hyvinvointiyhteiskunta purkaa, sen turvarakenteet purkaa, sosiaalista oikeudenmukaisuutta edistävä julkisen palvelun verkosto purkaa jnp. Kuitenkin, kun tilastoja luetaan, Suomessa on ollut varsin maltillinen julkisten menojen kehitys ja julkisen palvelun taso.

Ed. V. L a u k k a n e n (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Vastaan tähän velkaantumiseen siten, että kun pohditaan velkaantumisen syitä, niin tältäkin osin voi viitata siihen, että Raamattu on todella oikeassa ja sen noudattaminen olisi varjellut meitä tältä. Suuri kirja sanoo, että älkää olko kenellekään velkaa. Mutta mitä tämä yhteiskunta opetti? Se opetti, että ei saa nukuttua, ellei ole paljon velkaa. Aikanaan siihen oli tietysti omat syynsä. Tämän seurauksena, että me kuuntelimme tämän yhteiskunnan ääntä, minä ensimmäisenä, me olemme kaikki velkaantuneita yli korviemme ja kansakunta on syvästi velkaantunut.

Sen takia haluaisin vielä sanoakin, ettei jää mitään väärinkäsitystä, että todella tarkoitan sitä, että perimmäinen syy tämän kansakunnan taloudelliseen romahdukseen on sellainen, että millään poliittisin keinoin ei voida ratkaista näitä ongelmia, koska olen syvästi vakuuttunut siitä, että kansakunnan menestys ja siunaus riippuvat kirjaimellisesti siitä, miten kansakunta ja sen yksittäiset kansalaiset kunnioittavat Jumalan käskyjä ja lakeja. Jos kansa on kääntänyt selkänsä Jumalalle, Jumala ei voi siunata tällaista kansaa, tai voi siunata, mutta ei välttämättä siunaa. Me saamme kokea sitä nyt omissa nahoissamme.

Me emme ole ehkä aina ymmärtäneet, kun meillä on mennyt hyvin, että se on ollut lahjaa tälle kansakunnalle. Me olemme ehkä kuvitelleet, että me olemme itse ansainneet ja jotenkin tuottaneet tämän hyvinvoinnin emmekä ole ymmärtäneet, että se on ollut lahjaa. Nyt kun se lahja yhtäkkiä otetaan pois, me jälleen kuvittelemme, että kunhan me vähän käytämme älynystyröitämme, me voimme taas saavuttaa kaiken sen, minkä olemme menettäneet. Tämä on minusta petollisin valhe ja harha, mitä tämä yhteiskunta kantaa ja mitä tämä eduskunta omalta osaltaan tukee.

Ed. L u t t i n e n (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Lehtinen arvioi puheenvuorossaan, että nykyinen hallitus on harjoittanut oikeaa talouspolitiikkaa ja onnistunut siinä. Näin ollen kokoomuksen eduskuntaryhmä on aivan turhaan arvostellut hallitusta ja erityisesti sen talouspolitiikkaa. Kokoomuksen eduskuntaryhmä on vaatinut jopa ministerikierrätystä sen vuoksi, että hallitus ja erityisesti eräät sen ministerit ovat epäonnistuneet hoitaessaan yhteiskunnan asioita.

On siis hyvin merkillistä, että kokoomuksen eduskuntaryhmä onkin esittänyt kritiikkiä halli-

tusta vastaan pelkästään sen vuoksi, että se on ollut propagandasyistä tarpeellista, jotta kansa olisi tyytyväisempi. Mutta tosiasiassa kokoomuksen eduskuntaryhmä on ollut tyytyväinen hallituksen harjoittamaan politiikkaan. Eli itse asiassa minä kiitän ed. Lehtistä, että asia tuli kerrottua täällä sellaisena kuin se tosiasiassa on. Te olette ainoa kansanedustaja itse asiassa kokoomuksen eduskuntaryhmästä, joka tämän on tähän mennessä kertonut.

Lisäbudjettiin liittyen, minusta tämän olisi pitänyt olla elvyttävä lisäbudjetti, niin kuin hallitus on kertonut tämän olevan. Mutta itse asiassa tässä ei ole mitään elvyttäviä elementtejä, ellei sellaiseksi katsota 150 miljoonan markan lisäystä asuntojen peruskorjaukseen. Asuntoministerille sanoisin, että tähän olisi pitänyt vain satsata huomattavasti enemmän. 10 prosentin avustus olisi pitänyt muuttaa 20 prosentin avustukseksi ja sitä kautta saada todella asuntojen peruskorjaus ja myöskin julkisten rakennusten peruskorjaus käyntiin ja työllistettyä. Tämä olisi paras ja nopein tapa työllistää tässä maassa. Asuntoministeri, pankaapa tässä tohinaksi ja yrittäkää saada jotakin aikaan!

Ministeri R u s a n e n: Arvoisa puhemies! Ed. Luttiselle totean, että ne määrärahat, mitä perusparannukseen ja korjaukseen tämän vuoden varsinaisissa lisäbudjeteissa on myönnetty, ovat kaikki menneet hyvin kaupaksi 10 prosentin tuki- ja avustuserotuksella, joten ei ole ollut aihetta kiirehtiä avustuksen korottamista.

Yhdyn kyllä siihen käsitykseen, että totta kai se olisi houkuttelevampaa, jos tätä voitaisiin vielä nykyisestään nopeuttaa, mutta erityisesti asuntoosakeyhtiöissä päätöksenteko on sen verran hidasta, että juuri ja juuri ne ovat pystyneet tähän vauhtiin, mitä hallitus on niille tarjonnut.

Ed. L e h t i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Täytyy todeta ed. Luttiselle, että kyllä tässä salissa tehdään laveita tulkintoja. Myöhempiä aikoja varten toivon, että katsotaan pöytäkirjoista, mitä todella sanoin. Haluan peruslinjauksena todeta, että hallituksen talouspoliittinen peruslinja on ollut oikea ja kritiikin varaa löytyy toimenpiteistä yleensä aina.

Aikaisempaan haluan vielä todeta, että Suomessa on ollut hyvin yleinen tapa olla ylioptimistinen tulojen arvioinnissa valtiolle. Yleensä on aina kyetty ennakoimaan tulojen suuruus mahdollisimman suureksi ja vielä mielellään on yritetty käyttää mahdollinen ennakoitu tulojen lisäys sitten ennalta. Harvinaistahan ei ole ollut sellainen tilanne, että hallitus on säätänyt lakeja, joiden kustannukset ovat periytyneet voimaantulon myötä seuraavalle hallitukselle. Tällaisia lakeja peri myös edellinen hallitus, mutta sen lisäksi edellinenkin hallitus ylioptimistisesti ennakoi tulot.

Kun viittasin velkaongelmaan, olen ennen kaikkea halunnut viitata siihen ongelmaan, joka syntyi, kun käännettä taloudessa ei kyetty arvioimaan. Eiväthän mitkään korjaustoimenpiteet tapahdu kovin nopeasti. Velkaongelman pohja oli siis olemassa silloin, kun nykyinen hallitus tuli toimeensa. Siinä mielessä on mielestäni aivan turha sanoa, että sitä ongelmaa ei olisi. Kyllähän nyt täytyy muutakin katsoa kuin tilastoja kaksi vuotta tapahtumien jälkeen. Pitäisi ennakoida näitä asioita.

Ed. P u l l i a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kansakunnan velkaantumisesta muutama näkökohta. Tarkkaavaisesti kuuntelin, kun ed. Louekoski, ent. valtiovarainministeri, ja nykyinen ministeri Pekkarinen kävivät keskustelua edellisen hallituksen aikaisista tapahtumista toisaalta hallituksen ja toisaalta opposition näkövinkkelistä. Otetaan nyt esimerkki siitä, millä tavalla tämmöinen velkaantumistemppu pannaan käyntiin. Elettiin noususuhdanteen aikaa, silloin kun edellinen hallitus aloitti työskentelynsä. Vuonna 87 tehtiin vuotta 88 varten elvyttävä budjetti noususuhdanteessa, 13 prosentilla ekspansoitiin budjetti. Tämä oli siis hallituksen tietoinen valinta, puhujakorokkeelta ministeri Liikanen siitä julisti. Mitä tarjosi tähän lisää keskusta silloin? 8 miljardia markkaa lisää menoja vuonna 87 vuoden 88 budjettia tehdessä. Täsmällisiä lukuja, niin kuin ed. Rinne todistaa tässä. Juuri tämän laatuisella politiikalla, jos keskusta olisi tällä politiikalla ollut silloin hallituksessa, olisimme vielä suuremmassa ahdingossa kuin tällä hetkellä olemme. Tämä on harvinaisen suurta totuutta. Vuonna 88 liikepankit yksistään ottivat ulkomailta velkaa 20 miljardia markkaa dumpatakseen sen kasinopelimarkkinoille, ja sitä olivat hyväksymässä kaikki tahot ja kepulaiset pankinjohtajat myös.

Ed. K a l l i o m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Pekkarisen viimeinen viesti hallituksen asenteesta säästöpankkien pilkkomiseen oli paikallaan. Hallitus ei siis ole tehnyt mitään periaatepäätöstä ratkaisuista, eli Kauppalehden uutinen oli ankka. Silti on sanot-

tava, että en erityisemmin luota siihen, että kun hallituksen periaatepäätös joskus aikanaan tulee ja itse ratkaisut tehdään, että ne välttämättä olisivat parhaita mahdollisia.

Velkakysymyksessä ministeri Pekkarinen painotti nyt kansantalouden kokonaisetua. Tähän saakka on julkisuus antanut ymmärtää, että keskusta, ministeri Pekkarinen ja muut keskustan ministerit, mennen tullen jyräävät kokoomuksen talouspolitiikassa hallituksen sisäisessä päätöksenteossa. Nyt kyllä täytyy sanoa, että näin ei taidakaan olla, koska ministeri Viinanen on tässä kysymyksessä selvästi vahvempi. Hän katsoo kansantalouden etua pelkästään valtiontalouden näkökulmasta ja valtiontalouden velkaantumisnäkökulmasta ja on aiheuttanut tuolla politiikallaan kehityksen, jossa sekä valtiontalous että kansantalous heikkenevät ja valtion velka kasvaa samanaikaisesti. Toivoisin, että jos ministeri Pekkarinen ja muut keskustan ministerit ovat todella niin kovia kavereita hallituksessa kuin väitetään, he viimeinkin lähtisivät muuttamaan radikaalisti, selkeästi hallituksensa talouspolitiikkaa.

Ed. K a l l i s (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Outi Ojalalle verohelpotuksista ja verolain muuttamisesta edellisen hallituskauden aikana ja edellisellä eduskuntakaudella: varmasti ed. Ojala tietää, että kristillisen liiton eduskuntaryhmä äänesti vastaan. Tämän olen myös aikaisemmin sanonut, että silloin vuonna 91 huhtikuun viimeisellä viikolla, kun hallitusryhmät miettivät, minkälaista talouspolitiikkaa ruvetaan harjoittamaan ja miten valtiontalous saadaan kuntoon, "sovittiin", että uusia veroasteikkoja ei panna täytäntöön. Mutta jostakin syystä tuo vuoti julkisuuteen, ja siitähän seurasi valtava vastustus ennen kaikkea ammattiyhdistysten ja myös eräiden oppositiossa olevien eduskuntaryhmien taholta. Johtuiko se sitten kokemattomuudesta, ettei tästä vastustuksesta huolimatta niitä pantu täytäntöön? Mutta joka tapauksessa tarkoitus oli näin menetellä.

Minä olen ed. Outi Ojalan kanssa samaa mieltä, että edellinen eduskunta teki virheen, joka tämän hallituksen olisi pitänyt korjata, mutta se ei ole toistaiseksi siihen pystynyt.

Mitä tulee elvyttämiseen, niin nyt, ed. Ojala, pitää tehdä selvä ero suhdannetyöttömyyden ja rakennetyöttömyyden välillä. Työttömyys ja lama, jotka meitä tänä päivänä rasittavat, eivät johdu yksinomaan suhdanteista vaan enemmän rakenteista. Niihin rakenteisiin pitää puuttua, jotta voitaisiin rakentaa hyvinvointiyhteiskunta oikealta pohjalta. Se mitä ...

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Ed. R i n n e (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Minä kyllä uskon, että varmasti kepu ja kokoomus jatkavatkin yhtä jalkaa. Nimittäin kuten edustajatoveri Pulliainen sanoi, kepu todella vaati lisää rajusti menoja viime kaudella hallituksen päälle.

Edustajatoveri Lehtiselle taas sanoisin sen verran, että hän joko ei itse lue Suomen valtion velkaantumistilastoja tai sitten hän luottaa siihen, että täällä salissa niitä ei kukaan seuraa. Kun tämä hallitus aloitti, valtion velka oli muistaakseni Luxenburgin jälkeen Euroopan matalin.

Ed. Vesa Laukkaselle sanoisin sen, että nythän valtiovarainministeri Iiro Viinanen lehtitietojen mukaan on ryhtynyt esirukoilemaan. Hän on ryhtynyt esirukoilemaan köyhän ihmisen puolesta. Kun hän on itse ensin aiheuttanut leipäjonot, köyhät ihmiset, sen jälkeen hän esirukoilee. Eli onko vedettävissä johtopäätös, että lama olisikin Jumalan vika?

Ed. A l a - N i s s i l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensin jäin ihmettelemään ed. Kalliomäen puheenvuoron johdosta sosialidemokraattien hermostuneisuutta pankkiasiassa kaiken maailman lehtijuttujen perusteella. Muistan menneen kesän ja keväänkin, jolloin hallitusta ja pääministeriä syytettiin siitä, että pankkisektorilla ei tapahdu mitään. Muistan myös sen, että SDP esti lainsäädännön kiireelliseksi julistamisen. Nyt SDP:llä on kova kiire lehtijuttujen perusteella sulkea erilaisia vaihtoehtoja pois pankkiratkaisun osalta. Jäin sitä ihmettelemään.

Mutta tulen velkaongelmaan, joka on todella vaikea meillä. Sitä ei kukaan nyt pääse pakoon, sen paremmin oppositio kuin hallituskaan. Siinä ongelma on erityisesti velkaantumisen nopeus. Nythän velkaantuminen merkitsee sitä, että lainanhoitomenoina viedään japanilaisille ja miksei usalaisillekin sijoittajille sitä rahaa, mitä välttämättä tarvittaisiin suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan ylläpitämisessä. Kannattaa havaita, kun itse en ollut täällä edellisessä eduskunnassa, että sittenkin velkaongelmasta näyttää olevan rakenteellista suurin osa. Se toki johtuu suhdanteista ja siitä, että velkaantuneen kansantalouden varaan rakennettiin 80-luvun lopulla ylisuuria budjetteja. Mutta siinä on rakenteellista hyvin

suuri osa, ja se liittyy eurooppalaiseen talouden ja tekniikan murrokseen. Kaikkialla Euroopassa julkistalous on pahasti velkaantumassa. Ruotsissahan tämä ongelma on kerta kaikkiaan karkaamassa käsistä.

Me siis välttämättä tarvitsemme lisää rakenteellisia säästöjä lähiaikoina. (Ed. Rinne: Miltä alueilta?) Esimerkiksi tarkoitan sitä, että sosiaalisektorillakin meillä täytyy katsoa, mitä etuja suurituloiset tarvitsevat. Ehkä joudutaan kysymään tulevaisuudessa myös esimerkiksi suurituloisten saamien lapsilisien oikeutusta ja ehkä kansaneläkkeen pohjaosan oikeutusta kaikkein suurituloisimpien osalta, jotta voidaan oikeutta toteuttaa tässä tilanteessa.

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia on kulunut!

Ed. Karhunen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Luttinen on täältä pois jo lähtenyt. Hänen puheenvuoronsa oli niin provosoiva, että siitä ei pitäisi provosoitua. Siinä oli hyvin taitavasti ja tarkoituksenmukaisesti yhdistelty asioita eri keskusteluista. Mutta silti täytyy kyllä sanoa, että kritiikin paikkaa tietysti on hallituksen talouspoliittisessa linjassa, eikä ed. Luttinen täysin väärässä ollut alkuperäisessä tulkinnassaan, että myös meidän ryhmästämme kritiikkiä on noussut. Ainakin itse näen todella suurena ongelmana sen, että valtiontalouden velkaantuminen jatkuu koko ajan huolimatta leikkauksista ja se jatkuu hallitsemattomana, koska me otamme tällä hetkellä hyvin paljon velkaa vain työttömyyden ylläpitämiseen eikä siihen, että työttömyyttä pyrittäisiin aktiivisesti ehkäisemään. Olemme joutuneet todella huimaan oravanpyörään, jossa leikkaukset johtavat tulotason putoamiseen, tulotason putoaminen ostovoiman leikkautumiseen, konkursseihin ja sitä kautta uuteen työttömyyteen ja taas valtion velkaantumisen lisääntymiseen. Eli toivon kyllä, että ministeritkin tämän kierteen jo huomaisivat.

Itse kyllä pidän täysin hurskasteluna sitä puhetta, että vedotaan siihen, että velkaa ei saa ottaa, koska se jää tuleville sukupolville maksettavaksi. Se on totta kai totta, mutta toivon, että nykyinen suuresta ikäluokasta koostuva sukupolvi myös voisi osallistua edes hieman velan maksamiseen. Toivon, että keinolla millä hyvänsä tämä velkaantuminen saadaan pysähtymään.

Ed. Iivari: Arvoisa puhemies! Oli hyvin kiinnostavaa kuulla ed. Karhusen puheenvuoro, jossa hän hyvin perustein yhtyi siihen, mitä sosialidemokraattiset edustajat tässäkin keskustelussa, viimeksi ed. Luttinen, talouspolitiikasta arvioivat.

Ed. O. Ojalaa ajattelin lohduttaa sillä, että Sirkka Hämäläisen haastattelu torstaina ilmestyneessä Suomen Kuvalehdessä oli ilmeisesti tehty kuitenkin aikaisemmin kuin keskiviikkona Demarissa ilmestynyt haastattelu, jossa Hämäläinen jo kääntyi elvytyksen puolelle, että toivo voi elää tässä suhteessa ainakin näiden kahden haastattelun aikataulun perusteella, jos tekee päätelmiä. (Ed. Ala-Nissilä: Voiko Demariin luottaa?) — Kyllä varmaankin haastattelut tehdään hyvän lehtimiestavan mukaan, ja kansanedustajat arvioivat niitä taas omasta kokemuspiiristänsä ja halustaan lähtien.

Ed. Backman kiinnitti puheenvuorossaan huomiota siihen ongelmaan, jota kansantaloudelle kokonaisuudessaan, niin viljelijöille kuin veronmaksajillekin, koituu hallituksen maatalouden ylituotantoa jatkuvasti kasvattavasta linjasta. Omassa lyhyessä puheenvuorossani ajattelin ylituotantolinjan lisäksi kiinnittää huomiota niihin seurauksiin, joita elintarvikkeiden korkea rajasuoja aiheuttaa ja mitkä näkymät ovat tässäkin lisäbudjetissa. Eli huomio kiinnittyy siihen, että elintarviketeollisuustuotteiden raaka-aineiden hinnanerokorvauksia taas lisätään. Hinnanerokorvauksethan ovat rahaa, jolla korvataan elintarvikeviejille raaka-aineen maailmanmarkkinahinnan ja kotimaan hinnan erotus.

Hinnanerokorvauksiin tarvittavat määrärahat ovat todellakin kovassa kasvussa. Nyt tässä viidennessä lisäbudjetissa niihin esitetään lisää 137 miljoonaa markkaa, ja asiantuntijoiden mukaan tämä panostus ei tule alkuunkaan riittämään. Tämän vuoden määrärahatarve hinnanerokorvauksissa on nousemassa 600—700 miljoonaan markkaan tai jopa suuremmaksi, eikä tällä hetkellä näytä kenelläkään olevan tarkkaa tietoa lopullisesta määrärahan tarpeesta, sehän selviää vasta sitten, kun tuotteet on viety. Mutta nyt jo tiedetään se, että 137 miljoonan markan lisäys on liian pieni. Hallitukselta onkin aihetta kysyä, miksi ei ole budjetoitu suurempaa lisäystä viidenteen lisäbudjettiin, ellei sitten ole kysymys siitä, josta ed. Backmankin esitti arvioita, että kuudes lisäbudjetti odottaa jo tuloaan eduskuntaan.

Suurin syy määrärahojen kasvuun on elintarvikkeiden kasvanut itävienti. Suomalaisten veronmaksajien varoilla viedään mm. makeisia, mehuja, keksejä ja maitotuotteita itänaapurin kasvaville markkinoille. Tälle viennille voidaan

tietysti löytää yhteiskunnallisesti hyväksyttäviltä näyttäviä perusteita. Voihan elintarviketeollisuus näin lisätä tuotantoa ja työllistää sekä vallata markkinaosuuksia itäisen naapurin kasvavilta markkinoilta. Samalla löytyy suomalaisen maatalouden ylituotannolle käyttöä, ja ylituotantohan työllistää, kuten meitä on opetettu.

Tämä kokonaisuus näyttää kauniilta niin kauan kuin ei kysytä, mitä tämä kaikki maksaa ja kuka sen maksaa. Sanotaan, että Domino-keksin viennistä suomalaiset veronmaksajat maksavat 2,30 markkaa paketilta. Sitten sama veronmaksaja kiiruhtaa Tallinnan-laivaan ostaakseen Domino-keksejä halvalla Tallinnasta. Päällisin puolin vaikuttaa siltä, että on todella keksitty taloudellinen ikiliikkuja, ellei lähempi tarkastelu toisi ilmi, että maksaja on joka tapauksessa sama.

Tietysti voi vielä miettiä periaatteellisesti sitä, miten lähialueitten, Venäjän ja Baltian maiden, orastavalle omalle maataloustuotannolle käy, jos tarkoitus on se, että lähialueista tulee suomalaisten elintarvikkeiden dumppauksen alue. Ehkä olisi hyvä miettiä idänvientiä vähän pitkäjänteisemminkin eikä pelkästään kovin lyhyistä ja itsekkäistä näkökohdista.

Hinnanerokorvaukset ovat tietysti sellainen asia, että niiden kansantaloudellisesta vaikutuksesta voi näkökulmasta riippuen olla montaakin mieltä. Mielestäni olisi tärkeätä miettiä sitä, haluammeko tällaista automaattia vai ei, ja tehdä päätöksiä, kuinka suureksi tällainen elintarvikkeiden viennin tukeminen lamatilanteessa, säästämisen yhteiskunnassa, voisi kasvaa. On todellakin kiinnostavaa, että on aina joitakin aloja yhteiskunnassa, joille koko ajan löytyy kireissäkin oloissa rahaa.

Yksi näkökulma hinnanerokorvauskeskusteluun on todellakin rajasuojanäkökulma. Voi aivan yhtä hyvin sanoa, että elintarviketeollisuus tietysti voi jatkaa vientiä, vaikka hinnanerokorvauksista luovuttaisiin kokonaan. Silloin ehtona olisi, että elintarviketeollisuuden sallitaan tuoda ja käyttää maailmanmarkkinahintaisia raaka-aineita. Tässä tapauksessahan tietysti suomalaisten veronmaksajien ei tarvitsisi toimia maksumiehinä.

Hinnanerokorvausten kohtalo liittyy eduskunnan käsittelyyn tänä syksynä tuleviin maatalouslakeihin. Viimeistään tämän käsittelyn yhteydessä on löydettävä kestävät ratkaisut, millaisin ehdoin elintarvikkeiden itävientiä harjoitetaan.

Vielä muutaman sanan sanoisin odotettavasta maatalousremontista. Meillehän luvattiin aikoinaan budjettilait syyskuun loppuun mennessä. Maatalouden osalta on tulossa, näin olemme ymmärtäneet, todella iso remontti. Maataloustulojärjestelmä halutaan uudistaa. Hallitus on myös sopinut markkinointirahaston perustamisesta ylituotannon vientiin.

Nämä ovat hirmuisen isoja, maatalouden rakenteisiin ja ytimiin käyviä lainsäädännöllisiä hankkeita, joissa ennakkotietojen perusteella on hyviä puolia mutta on heikkouksiakin. Markkinointirahasto, kuten tunnetaan, vaatii eduskunnassa määräenemmistön. Mielestäni on hyvin kohtuutonta, että vielä lokakuun puoleenväliin mentäessä näitä lakiesityksiä ei ole näkynyt eduskunnassa. Ei ole mitään järkeä käydä maataloudesta eipäs—juupas-keskustelua, keskustelua, jossa yritetään laittaa vastakkain erilaisia väestöryhmiä. Paljon parempi olisi, että voitaisiin kunnolla kuunnella asiantuntijoita, kunnolla keskustella ja pohtia maatalouden kysymyksiä. Mutta hallitus näyttää tekevän sen mahdottomaksi. Maatalouslakiuudistukset antavat edelleen odottaa itseänsä. Kohta ollaan joulussa, ja sitten hirvittävässä aikapulassa yritetään huonolla eduskuntakäsittelyllä viedä isoja asioita lävitse. Maatalouslainsäädäntö on hyvä esimerkki lainsäädännöstä, joka ei ole ilmeisesti koskaan saanut riittävän huolellista ja riittävän tyyntä ja asioista lähtevää käsittelyä tässä talossa.

Ed. V i h r i ä l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On helppo yhtyä ed. Iivarin käsitykseen, että maataloudesta ei käytäisi eipäs—juupas-keskustelua, vaan asiallista keskustelua. Näin hallituspuolueen kansanedustajana myös valitan, että vieläkään ei markkinointirahastolakia ole tähän saliin tuotu. Kyllä sillä olisi kova kiire, jos se aiotaan saada tämän vuoden aikana eteenpäin vietyä. Olen eilen ja tänä päivänä saanut kuulla, että rahastolaki ja muut tärkeät lait tulisivat vasta, jos se pitää paikkansa, tämän kuun viimeisellä viikolla saliin. Pidän sitä valitettavana, jos se aikapulaan kaatuu. Nimittäin on erittäin tärkeää, kuten ed. Iivari totesi, käydä tästä myös asiallinen tärkeä keskustelu.

Mitä lisäbudjettiin tulee, totean tässä yhteydessä, että se 603 miljoonaa markkaa, mitä nyt esitetään lisää maatalouden kohdalle, on viljelijöiden täysin itse maksamaa rahaa. Sekin on syytä huomioida, kun täällä tulee sellainen kuva, että tämä raha olisi yhteisesti veronmaksajilta kerättyä. Kyllä se on nimenomaan markkinointimaksuina ja valmisteveroina ja tulotuen vähennyksinä itse viljelijöiltä kerättyä.

Ed. D r o m b e r g : Arvoisa puhemies! Ehdotan, että asia jätetään pöydälle ensi tiistain istuntoon.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s : Kun asiaa ei ole voitu yksimielisesti lähettää valiokuntaan, on asia jäävä pöydälle. Kehotan seuraavia puhujia käyttämään puheenvuoron pöydällepanon ajasta.

Keskustelu pöydällepanosta julistetaan päättyneeksi.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s : Keskustelussa on ed. Dromberg ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle ensi tiistain täysistuntoon.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Ed. Drombergin ehdotus hyväksytään ja asia pannaan pöydälle ensi tiistain täysistuntoon.

15) Hallituksen esitys n:o 196 neljänsien lisävaltuuksien antamisesta valtioneuvostolle lainanottoon vuoden 1993 aikana

lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

16) Hallituksen esitys n:o 208 laiksi sairausvakuutuslain muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. L o u v o : Arvoisa puhemies! Muutaman viime vuoden aikana tässä salissa on lukuisia kertoja käsitelty aikuisten hammashuoltouudistusta, ensin iloa ja toivoa täynnä, sitten yhä synkemmissä ja pettyneemmissä mietteissä. Nyt, kun lopullinen kuolinisku lupauksille aikuisten hammashuollon laajentamisesta kaikkiin ikäryhmiin aiotaan antaa tällä käsittelemällämme esityksellä, tuntuu, että tässä on vahvasti petoksen makua. Todettiinhan vuonna 1991 hyväksytyn aikuisten hammashuoltoa koskevan lain perusteluissa, että uudistus on osakorvaus sairauskuluvähennyksen poistamisesta.

Totesin jo budjetin lähetekeskustelussa kuukausi sitten ja toistan sen nyt: Tällaista lain kumoamisesitystä on mahdotonta hyväksyä. Olen jotenkin ymmärtänyt, vaikka vaikeasti, että tässä taloudellisessa tilanteessa lakia on siirretty, vaikka se todellakin tuli korvauksena 1,3 miljardin markan arvoisen sairauskuluvähennyksen poistamisesta. Tämän poiston veroastetta nostavaksi vaikutukseksi todettiin 0,3 prosenttia jo sairauskuluvähennyksen korvaamista tutkineessa toimikunnassa, jossa olin jäsenenä. Nyt vasta ihmiset ovat oikein alkaneet tajuta, mitä menettivät, kun sairauskuluvähennys on poistettu eikä juuri mitään ole tullut tilalle.

Toki tyytyväinen saa olla, että edes rintamaveteraanit pääsivät hammashuoltouudistuksen piiriin ja vielä paremmin ehdoin kuin esimerkiksi nuoret aikuiset. Tyytyväinen saa myös olla, että byrokraattinen kuntarahoitus on poistunut ja maksutonta hammashuoltoa on laajennettu parilla ikäluokalla eli alle 19-vuotiaisiin sekä että nuoret aikuiset, vuonna 1956 syntyneet ja nuoremmat, tulivat maksujen suhteen hoitopaikasta riippumatta lähes tasa-arvoisiksi.

Mutta yli 36-vuotiaat aikuiset ja aivan erityisesti muu vanhusväestö kuin rintamaveteraanit ovat todella epätasa-arvoisessa asemassa jatkuvasti, jos laki nyt kumotaan. Ne, jotka pääsevät pienissä kunnissa terveyskeskushammashoitoon, saavat yhteiskunnan tukea verovaroista, kun taas suuremmilla paikkakunnilla asuvat, jotka joutuvat turvautumaan pelkästään yksityishammaslääkärin hoitoon, eivät saa sairausvakuutuksesta mitään tukea, mitä nyt muun sairauden hoidon vuoksi vähäisessä määrin. He eivät saa myöskään enää verotukea sairauskuluvähennyksen poistuttua.

Missään muussa Euroopan maassa ei ole vastaavaa, yhtä epätasa-arvoista tilannetta hammashuollossa kuin meillä. Päättäjät eivät vieläkään tajua Suomessa, kuinka suuren riskitekijän hoitamattomat hampaat muodostavat koko terveydelle ja kuinka kalliiksi tämä tulee yhteiskunnalle. Yksilölle terveyden arvoa ei voida rahalla koskaan mitatakaan. Haluan toistaa sen, minkä olen täällä usein jo sanonut, että useat tutkimukset osoittavat, että hoitamattomista suun tulehduksista on selvä yhteys niin sydän- kuin aivoinfarkteihinkin. Ne muodostavat sepelvaltimopotilaalla saman suuruisen riskitekijän kuin tupakointi. Jos kaikki aikuiset olisivat järjestelmällisessä hammashoidossa, olisi mahdollista myös ajoissa todeta vuosittain yli 400 esiintyvää suusyöpätapausta.

On myös huomattava, että hammashuollon osuus koko avoterveydenhuollon kokonaismenoista on tuoreen sairaanhoitovakuutustoimikunnan mietinnön mukaan laskenut vuoden 1975 6,2 prosentista 5,7 prosenttiin vuonna 1991. Tämä kustannuslasku on tapahtunut siitä huolimatta, että nuorten aikuisten hammashuoltouudistus on ollut voimassa vuodesta 1986 alkaen. Tämä osaltaan osoittaa, että nimenomaan järjestelmällinen hammashuolto ei tule yhteiskunnalle kalliiksi, päinvastoin siitä tulee kaikenlaista säästöä. Siksi on järjetöntä kumota hammashuoltouudistusta, korkeintaan pitää siirtää sitä ja harkita tilanne uudelleen vuoden kuluttua.

Voin jotenkin ymmärtää, että hallituksen muut ministerit, mukaan lukien valtiovarainministeri, joilla ei ole lääketieteellistä koulutusta, ovat säästöpakkoon vedoten voineet tämän kumousesityksen hyväksyä, mutta että sen voi allekirjoittaa sosiaali- ja terveysministeri, joka koulutukseltaan on lääkäri, on mielestäni käsittämätöntä. Totesihan ministeri Huuhtanen budjetin lähetekeskustelussa hammashuoltouudistusta tarkoittaen, että "tämä ratkaisu liittyy pelkästään valtiontalouden tilaan. Olen edelleenkin sitä mieltä, että heti, kun taloudellista liikkumavaraa valtion budjetissa on, järjestelmällisen hammashuollon sairausvakuutuskorvausjärjestelmässä tulee lähteä liikkeelle".

Miksi sitten tämä kumoamisesitys? Valtiontaloutta ei olisi hetkauttanut mihinkään suuntaan, jos esitystä olisi vain siirretty. Sama 450 miljoonan markan arvoiseksi arvioitu säästö siitä olisi tullut. Muuten tuo arvio on kyllä ylimitoitettu. Kunnat mm. keräävät kymmeniä miljoonia enemmän hammashuollon terveyskeskusmaksuina kuin valtiovarainministeriö on arvioinut hintojen noustua huomattavasti. Sitä paitsi, niin kuin jo totesin, hoitamattomat hammassairaudet tulevat yhteiskunnalle todella kalliiksi. Tänä vuonna pelkästään HYKS:issä on noussut 40 prosentilla niiden potilaiden osuus, joiden taudit johtuvat suuperäisistä tulehduksista.

Lakiesityksessä todetaan, että "muilla aikuisilla vakuutetuilla on oikeus sairausvakuutuksen hammashuollon korvauksiin vain, jos hammassairauden hoitaminen on muun sairauden parantamiseksi välttämätöntä tai säde- tai sytostaattihoidon takia tarpeellista". Tämä on kuitenkin tällä hetkellä marginaaliryhmä. Tästä aiheutuneet sairausvakuutuskorvaukset olivat nimittäin viime vuonna vain noin 7 miljoonaa markkaa. Summan pienuus johtuu siitä, etteivät ihmiset ensinnäkään itse tiedä oikeuksiaan. Lääkärit eivät niitä myöskään riittävästi tiedosta eikä Kelakaan riittävästi tiedota. Lisäksi pykälää pitäisi muuttaa ja korvata sana "välttämätön" sanalla "tarpeellinen", niin kuin säde- ja sytostaattihoidon osalta on, jotta siitä olisi todellista hyötyä. Mielenkiintoista olisi esimerkiksi tutkia, kuinka suuri osa 15 prosentista lonkkaleikkauksien epäonnistumisia johtuu hoitamattomista suun tulehduksista, vaikka nämä olisi mahdollista nykyisenkin pykälän turvin hoitaa ennen leikkausta saaden hoitoon sairausvakuutuskorvausta.

Arvoisa puhemies! Kun sosiaali- ja terveysvaliokunta alkaa nyt jälleen käsitellä sairausvakuutuslain muutosesitystä, toivon, että se yksimielisesti asiantuntijoita kuultuaan tulee samaan johtopäätökseen kuin minäkin. Aikuisten hammashuoltouudistuksen kumoamisesitystä on mahdotonta hyväksyä. Korkeintaan lakia voi siirtää vuodella, mutta mieluummin pitäisi aloittaa jo ensi vuoden alusta lain asteittainen toteuttaminen vaikkapa yli 65-vuotiaista, joiden sairastavuus on nelinkertainen muuhun väestöön verrattuna ja joiden kulut näin ollen koko terveydenhuollon maksujen noustua alkavat olla kohtuuttomat.

Toivon myös, että sosiaali- ja terveysvaliokunta pyytää lausunnon perustuslakivaliokunnalta, vaikka hallituksen esityksessä todetaan, ettei asiassa nyt tarvitsisi pyytää perustuslakivaliokunnan kantaa, vaan lain muuttaminen voitaisiin toteuttaa yksinkertaisella enemmistöpäätöksellä. Aikaisemminhan lausunto on pyydetty vain lain siirtämisestä.

On myös huomattava, että perusoikeuskomitean työtä jatkamaan asetettu perusoikeustyöryhmä esittää mietinnössään mm. seuraavaa: "Julkisen vallan on edistettävä väestön terveyttä ja turvattava sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut."

Aikuisten hammashuoltoa koskevan lain kumoaminen yksinkertaisella enemmistöpäätöksellä saattaa nyt muodostaa selkeän ennakkotapauksen koko sairausvakuutuksen perusteisiin. Jo tästäkin syystä ennen perusoikeuskeskustelua lakia ei nyt voi kumota vaan korkeintaan siirtää. Tämä päätös olisi valiokunnalta ja toivottavasti koko eduskunnalta vuoden hyvä teko, joka edes hieman lievittäisi monia muita kirveleviä sosiaaliturvan säästöpäätöksiä.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tällä kertaa lausun iloni, että ed. Louvo on puolustamassa lex Louvoa. Tasan

vuosi sitten tilanne oli toinen, kun oli siirrosta kysymys. Silloin käytin vastaavassa tilanteessa ensimmäisen varsinaisen puheenvuoron, kun ed. Louvo ei ollut paikalla, ja sain siitä puhemieheltä muikkarin, että ei saa ed. Louvosta puhua pahaa, kun ed. Louvo ei ole paikalla. Nyt minä puhun hyvää ed. Louvosta, kun ed. Louvo oli puolustamassa asiallisin perustein lex Louvoa. Toivon hartaasti, että nämä ratkaisut löytyvät siltä pohjalta kuin ed. Louvo nimellään kantavaa lakia puolusti. Nimittäin tässä yhteydessä pitäisi varmasti voida ottaa huomioon sanoisinko paitsi kokonaisterveyspoliittinen myös kokonaistaloudellinen puoli. Viime aikoina on sattunut silmiini kirjoituksia, joissa on kiinnitetty huomiota siihen, että mikäli suun huoltoa ei hoideta kunnolla, siitä saattaa yhteiskunnalle olla pitkällä aikavälillä vielä suuremmat kustannukset kuin aiheutuisi tämän laatuisesta menettelystä, joka lakiin on sisällytetty ja jota lakia ollaan nyt hallituksen toimin kumoamassa.

Ed. S a a s t a m o i n e n (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Oli todellakin ilo kuulla ed. Louvon asiantuntevaa puheenvuoroa tärkeästä asiasta. Minusta me suomalaiset uskomme, että meillä on kaikki niin kovin hyvin, mitä terveyteen tulee. Minusta oli hämmästyttävää, kun muutama viikko sitten keskustelin kymmenkunta vuotta Keski-Euroopassa asuneen suomalaisen kanssa, että hän totesi, että Suomessa verrattuna Keski-Eurooppaan tietyn tasoisilla, tietyn tyyppisillä, tietyn ikäisillä ihmisillä on selvästi huonot hampaat. Tämä oli minusta aika kauhea asia.

Rouva puhemies! Minä olen samaa mieltä ed. Louvon kanssa siitä, että lex Louvon kumoaminen on mielestäni mahdoton asia. Sen sijaan minä olen valmis siihen, että valtiontalouden tila huomioon ottaen voimaantuloa ja toteuttamista voidaan siirtää. Mutta jos lähdetään kumoamisen tielle, sitten on edessä taas sama työ ja vaivannäkö. Meillä ei totisesti ole varaa tällä hetkellä tähän, että me kokonaan kumoamme viime vuonna syntyneen ajatuksen. Siinä mielessä meidän on myös ajateltava kansalaisia, joilta vietiin hammashoidon verovähennysmahdollisuus.

Ed. T a i n a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Louvo on todellakin oikeassa siinä, että hammashuollon sairausvakuutusta koskevaa lakia ei tule kumota ja tulee pyrkiä siihen, että se tulisi asteittain voimaan, aivan niin kuin valiokunta aikoinaan ehdotti mutta ei saanut silloin tahtoaan läpi. Alun perinhän vaadittiin, että se tulee kokonaisuudessaan voimaan heti. Me yritimme asteittaista voimaantuloa. Seuraava askel oli se, että sitä siirrettiin, ja nyt esitetään, että se kumotaan kokonaan.

Minusta tuntuu, että hallitukselta on todellisuudentaju täysin hämärtynyt monessa muussakin asiassa mutta tässäkin. Nimittäin tilanne suurissa kaupungeissa varsinkin on se, että terveyskeskukset eivät pysty tarjoamaan hammashuollon palveluja kaikille kuntalaisilleen. Joissakin kunnissa näin saattaa olla mutta ei suurissa kaupungeissa. Samoissa kaupungeissa työttömyys on lisääntynyt valtavasti ja ihmisten tulot ovat pienentyneet. Ihmisillä ei ole kerta kaikkiaan varaa maksaa hammashuollosta. Siitä syystä on outoa, että hallitus katsoo jollakin tavalla säästävänsä, kun ihmisten terveydentilaa heikennetään sillä, ettei heillä ole varaa hankkia terveydenhuollon palveluja.

Mielestäni tavoitteena tulee olla se, että me saamme lain asteittain voimaan jo ensi vuoden alusta, mutta ei missään tapauksessa voida kumota tätä lakia.

Ed. L o u v o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen todella iloinen, että salissa on näin suuri yksimielisyys tällä hetkellä asiasta. (Ed. Kemppainen: Nyt on vähän porukkaa!) Valitettavasti on todella vähän porukkaa, mutta uskon, että me paikalla olevat olemme asiasta yksimielisiä, ja uskon, että todella valiokunnassakin tähän tulee myönteinen ratkaisu, ja lopulta toivon koko eduskunnan yhtyvän siihen.

Ed. Pulliaiselle vielä haluan sanoa, että viimeksikin, kun korvausesitystä käsiteltiin, varmasti ainakin jossakin vaiheessa olen tuonut esiin näkemykseni siitä, että lain siirtäminen ei ole ollut oikein. Mutta voi olla, että jonkin Pohjoismaiden neuvoston kokouksen takia — en muista, mikä on ollut syy silloin — olen ehkä ollut juuri siitä istunnosta poissa, jossa ed. Pulliainen on puolustanut ilokseni esitystä.

Ed. P u l l i a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Lakejahan käsitellään hyvin monessa vaiheessa. On tilaisuus lausua monessa vaiheessa mielipiteitä. Kävi kai niin, että olimme eri aikaan keskustelemassa asiasta. Syy, miksi silloin viimeksi vähän kritisoin ed. Louvon poissaoloa lähetekeskustelusta, oli nimenomaan se, että muistan hyvin silloin, kun varsinainen lakiesitys eduskuntaan tuli, ja ed. Louvo varmaan muistaa hyvin, miten hän esitteli nimeään kantavaa silloista hallituksen esitystä,

että tämä on kokoomuslaisen terveyspolitiikan riemuvoitto. Valitettavasti se ei nyt sitten ole käytännön tasolla sellaiseksi osoittautunut. Me toivomme, että nyt pääsemme oikealla tavalla eteenpäin.

Ed. P u i s t o : Arvoisa puhemies! Ei sovi kiistää pienimmässäkään määrin sitä, ettei ed. Louvo olisi asiantuntija hammashuollon ja hammaslääketieteen alalla. Yhdyn mitä suurimmassa määrin hänen puheenvuoroonsa siltä osin, mikä merkitys hyvin hoidetuilla hampailla ja suun terveydellä on ihmisen kokonaishyvinvoinnille. Olen myös tutustunut tutkimustuloksiin, jotka vahvistavat hänen esiin tuomansa näkemykset mm. sydäntautien ja jopa joidenkin rakenteellisten luustohäiriöiden aiheutumisesta viallisista hampaista ja hoitamattomasta purennasta esimerkiksi. On valitettavaa vain se, että kun ed. Louvo tuo näitä asioita esiin erittäin asiantuntevasti, hän kuitenkin äänestystilanteessa äänestää hallituksen esityksien mukaan ja täten välillä on kaatamassa omia hyviä esityksiään.

Totta on myös se, joka on tuotu jo esiin, että erityisesti hammashuollon merkitys on tullut esiin nyt, kun ihmiset ovat työttöminä, taloudellisissa vaikeuksissa. Nämä ovat valitettavasti tärkeydestään huolimatta asioita, joita siirretään sinne huomiseen ja huomiseen ja jotka jäävät puhtaasti taloudellisista syistä hoitamatta. Tämä näkyy myös yksityishammaslääkärien vastaanottotilanteessa. Meillä on vastavalmistuneita hammaslääkäreitä, joille ei riitä tällä hetkellä työtä. Hoitamattomia hampaita on. Tämä on taas johtanut siihen, että tästä on tehty hyvin lyhytnäköinen johtopäätös, että meillä ei jatkossakaan tarvita hammaslääkäreitä, jos tällä hetkellä laman kokonaistilanteen vuoksi on joitakuita hammaslääkäreitä vajaatyöllistettyinä. Tämä on sitten johtanut hyvin ikäviinkin lopputuloksiin, mm. tutkimustasoltaan ja tuloksiltaan korkeatasoisimman hammaslääketieteellisen laitoksen lopettamisuhkaan Turussa, mikä ei ollenkaan liity hammaslääketieteen osaamiseen, tehokkuuteen ja taitoon tällä laitoksella vaan pelkästään aluepoliittiseen kikkailuun, joka tuntuu tällä hetkellä olevan ajan sana.

Arvoisa puhemies! Nyt käsiteltävästä lakiesityksestä voisi käyttää nimitystä moninkertainen hämäys. Kun sairauskulujen vähennysoikeus poistettiin, silloinhan meillä nimettiin työryhmä pohtimaan sitä, miten korvausmääriä kompensoidaan kansalaisille, ja ykkössijalle silloin nousivat kuntoutus, silmälasit ja sen tyyppiset asiat. Kuitenkin silloisen sosiaali- ja terveysministerin Eeva Kuuskosken — eikä ollenkaan ed. Louvonkaan osuus ollut vähäinen siinä — heidän toimestaan edesautettiin sitä, että valmistelevan työryhmän priorisointijärjestys ohitettiin ja ykkössijalle tuotiin hammashuolto. Samaan aikaan keskusteltiin myös maksuttomasta terveyskeskuksesta jne., jotka asiat yhdistettiin silloisiin keskusteluihin. Myöhemmin tiedämme, miten terveyskeskusmaksujen on käynyt, sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuksien jne., ja tiedämme sen, että 1.3.93 hammashoidon korvausta siirrettiin. Hämäyksen loppu on nyt se, että se esitetään kokonaan lopetettavaksi. Tämä keskustelu loppuu tämän lakiesityksen voimaan tultua.

Toivon, että ed. Louvo samoin kuin aiemmin puhuneet hallituspuolueen sosiaali- ja terveysvaliokunnan jäsenet tulevat toimimaan aktiivisesti siten, että lakia ei kumota vaan se päinvastoin tulee voimaan siten, että kansalaisille tulisi hammashuollon korvaus siten kuin sen tulisi tulla voimaan 1.1.94, ellei siirtoa tai lakiesityksen kumoamista tule. Toivon, että olette hallituspuolueen edustajina todella aktiivisia. Tulemme kannustamaan teitä siinä ja varmasti äänestämään myös näiden puheidemme puolesta. Ellei näin tapahdu, on tämän hämäyspelin lopputulos erittäin surkea. Voi kysyä, mihin menivät työikäisen väestön sairauskulurahat.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

17) Ed. Ukkolan lakialoite n:o 38 laiksi lääkelain muuttamisesta

lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Puhetta ryhtyy johtamaan toinen varapuhemies Pesälä.

---

18) Valtiovarainministeriön päätös 29 päivältä syyskuuta 1993 maahan tuodun polyvinyylikloridin perushinnasta ja lisätullista (MP 3)

lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

Pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ensi tiistain täysistuntoon:

19) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 11 (HE 184/1992 vp)

20) Liikennevaliokunnan mietintö n:o 8 (HE 181)

21) Liikennevaliokunnan mietintö n:o 9 (HE 71)

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään kello 15.10.

Täysistunto lopetetaan kello 15.00.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen